

**TURUN
YLIOPISTO**

LUOTTAMUKSEN RAKENTUMINEN LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖN
MONIAMMATILLISESSA YHTEISTYÖSSÄ

Sosiaalityön
pro gradu -tutkielma
Sosiaalitieteiden laitos
Turun yliopisto

Laatija(t):
Kirsi Rahkonen
Ohjaaja(t):
Mia Hakovirta

14.5.2026

Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä(t): Kirsi Rahkonen

Otsikko: Luottamuksen rakentuminen lastensuojelun sosiaalityön moniammatillisessa yhteistyössä

Ohjaaja(t): professori Mia Hakovirta

Sivumäärä: 55 sivua

Päivämäärä: 14.5.2026

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on tarkastella, miten lastensuojelun sosiaalityön luotettavuus rakentuu moniammatillisessa yhteistyössä ja mitkä tekijät vahvistavat tai heikentävät sitä muiden ammattiryhmien näkökulmasta. Tutkimus kiinnittyy lastensuojelun toimintaympäristöön, jossa yhteistyötä tehdään erityisesti terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, opetustoimen ja muiden sosiaalipalveluiden kanssa. Teoreettinen viitekehys rakentuu moniammatillisen yhteistyön tutkimuksesta ja yhteiskuntatieteellisestä luottamusteoriasta.

Tutkimukseni aineistona on vuonna 2024 kerätty Luottamuksen rakentuminen lastensuojelun sosiaalityötä kohtaan (LURA) -hankkeen tutkimusaineiston avovastaukset, joissa sosiaali-, terveys-, kasvatusta- ja opetusalan ammattilaiset vastasivat kysymykseen siitä, mikä lisäisi lastensuojelun sosiaalityön ja/tai sosiaalityöntekijöiden luotettavuutta. Avoimeen kysymykseen vastasi 341 henkilöä. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.

Tulosten perusteella lastensuojelun sosiaalityön luotettavuus rakentuu kahdella tasolla: moniammatillisen yhteistyön käytännöissä ja lastensuojelun järjestelmään kohdistuvassa luottamuksessa. Luottamusta vahvistavat erityisesti avoimuus, vastavuoroisuus, selkeä tiedonkulku, kuulluksi tuleminen ja muiden ammattilaisten asiantuntijuuden tunnistaminen. Luottamusta heikentävät tiedonkulun katvealueet, yksisuuntainen yhteistyö sekä kokemus siitä, ettei muiden ammattilaisten havaintoja oteta riittävän vakavasti. Aineistossa erityisen merkittäväksi nousi lastensuojeluilmoituksen jälkeinen vaihe, joka näyttäytyi yhteistyötahoille katvealueena. Lastensuojelun järjestelmään kohdistuvaa luottamusta vahvistavat tieto ja ymmärrettävyys lastensuojelun toiminnasta ja luottamusta heikentävät resurssipula, työntekijöiden vaihtuvuus, suuret asiakasmäärät, avun viivästyminen sekä epäselvyydet salassapidon soveltamisessa.

Tutkimus tuottaa uutta tietoa siitä, miten lastensuojelun sosiaalityön luotettavuus rakentuu moniammatillisessa yhteistyössä muiden ammattiryhmien näkökulmasta. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää kehittämällä sellaisia yhteistyökäytäntöjä, tiedonkulun tapoja ja rakenteellisia ratkaisuja, jotka vahvistavat luottamusta lastensuojelun ja sen yhteistyötahojen välillä.

Avainsanat: lastensuojelu, sosiaalityö, moniammatillinen yhteistyö, luottamus, luotettavuus

Sisällys

1	JOHDANTO	4
2	LASTENSUOJELUN TOIMINTAKENTTÄ	6
2.1	Lastensuojelun tehtävä ja lainsäädännöllinen perusta	6
2.2	Lastensuojelu ja moniammatillinen yhteistyö.....	9
3	LUOTTAMUS MONIAMMATILLISESSA YHTEISTYÖSSÄ	14
3.1	Mitä luottamus on?	14
3.2	Luottamuksen rakenteet.....	16
3.3	Luottamuksen rooli moniammatillisessa yhteistyössä	18
4	TUTKIMUSASETELMA	23
4.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	23
4.2	Aineiston kuvaus.....	23
4.3	Tutkimusmenetelmä.....	24
4.4	Aineiston analyysi.....	26
4.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	27
5	LUOTTAMUSTA VAHVISTAVAT TAI HEIKENTÄVÄT TEKIJÄT LASTENSUOJELUN MONIAMMATILLISESSA YHTEISTYÖSSÄ	30
5.1	Yhteistyö luottamuksen keskeisenä rakentajana	30
5.1.1	Tiedonkulun puute.....	31
5.1.2	Avoimuus ja vastavuoroisuus luottamuksen edellytyksinä	33
5.2	Lastensuojelun järjestelmään kohdistuva luottamus	37
5.2.1	Tieto lastensuojelun toiminnasta luottamuksen vahvistajana.....	37
5.2.2	Resurssit ja rakenteet luottamuksen ehtoina	40
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	44
	Tutkimuksen rajoitteet ja jatkotutkimusaiheet	48
	LÄHTEET	50

LIITE 1: Tekoälyn käyttöä koskeva ilmoitus

1 Johdanto

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, mitkä tekijät vahvistavat tai heikentävät lastensuojelun luotettavuutta moniammatillisessa yhteistyössä. Tarkastelu kohdistuu terveydenhuollon, kasvatusta- ja opetustoimen sekä muiden sosiaalipalveluiden työntekijöihin, jotka tekevät yhteistyötä lastensuojelun kanssa.

Tutkimusaihe kiinnostaa itseäni, koska sosiaalityössä moniammatillinen yhteistyö näyttelee tärkeää roolia. Kaarina Isoherrasen (2012, 146) mukaan moniammatillisen yhteistyön on käsite, joka kuvaa tätä yhteistyötä eri ammattiryhmien kesken sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla. Lisäksi hän kuvaa, että tätä termiä käytetään paljon ja toteaa sen merkityksen sisällöltään vaihtelevaksi. Oman työkokemukseni kautta olen myös itse ammattilaisena havainnut, että jopa saman tiimin sisällä moniammatillinen yhteistyö voi toteutua hyvin eri tavoin. Työntekijöiden käsitykset yhteistyön sisällöstä, laadusta ja toimintatavoista vaihtelevat, mikä osaltaan vaikuttaa yhteistyön sujuvuuteen ja tuloksellisuuteen. Tämä osoittaa, että moniammatillinen yhteistyö ei ole itsestäänselvyys, vaan edellyttää vuoropuhelua ja luottamuksen rakentamista.

Luottamus on välttämätön edellytys yhteistyölle ja sosiaaliselle toiminnalle, ja sitä voidaan pitää yhteiskunnan perusrakenteena (Ilmonen & Jokinen 2002, 243). Moniammatillisessa yhteistyössä luottamus ei kuitenkaan muodostu vain yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa, vaan se rakentuu myös organisaatioiden ja instituutioiden välisiin suhteisiin. Lastensuojelun sosiaalityössä verkostoyhteistyö on usein keskeisessä asemassa. Opetus- ja kasvatustalon sekä terveydenhuollon työntekijät ovat monesti ensimmäisiä tahoja, jotka havaitsevat lapsen tuen tarpeen, ja heidän roolinsa yhteistyön käynnistäjinä on merkittävä. Luottamuksen puute voi heikentää yhteistyön syvyyttä ja jatkuvuutta, ja yhteistyö voi jäädä pinnalliseksi (Isoherranen 2012; Pärnä 2012).

Pidän luottamusta yhtenä sosiaalityön asiakastyön ja moniammatillisen yhteistyön tärkeimmistä rakennuspalikoista. Yleisemmin voidaan todeta, että luottamus on olennainen elementti kaikissa ihmissuhteissa, mutta sosiaalityössä sen merkitys korostuu, koska asiakassuhteet rakentuvat usein tilanteissa, joissa asiakkaan elämäntilanne on kriisiytynyt ja tuen tarve on ilmeinen. Moniammatillisessa verkostoyhteistyössä luottamus ei kuitenkaan koske vain asiakassuhdetta, vaan myös eri ammattiryhmien välisiä suhteita. Tästä näkökulmasta on erityisen kiinnostavaa tarkastella, miten luottamus rakentuu lastensuojelun

sosiaalityön ja muiden toimijoiden välisessä yhteistyössä, sillä tutkimuskirjallisuudessa tämä näkökulma on jäänyt vähäisemmälle huomiolle.

Tutkimus toteutetaan laadullisena analyysinä, jossa tarkastellaan Luottamuksen rakentuminen lastensuojelun sosiaalityötä kohtaan (LURA) -tutkimushankkeessa kerättyjä opetus- ja kasvatustalon sekä sosiaali- ja terveystalon ammattilaisten avovastauksia kysymykseen: ”Mikä mielestäsi lisää lastensuojelun sosiaalityön ja/tai lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden luotettavuutta?” Tavoitteena on tuottaa jäsenetty kokonaiskuva siitä, millaisiin tekijöihin luotettavuus muiden ammattilaisten näkökulmasta kytkeytyy. Tutkimus syventää ymmärrystä siitä, miten lastensuojelun sosiaalityön luotettavuus rakentuu moniammatillisessa yhteistyössä muiden ammattiryhmien näkökulmasta. Tutkimuksen tulokset voivat auttaa tunnistamaan tekijöitä, jotka vahvistavat luottamusta ja yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä. Tuloksia voidaan hyödyntää lastensuojelun ja sen yhteistyötahojen välisten yhteistyökäytäntöjen kehittämisessä, tiedonkulun ja läpinäkyvyyden vahvistamisessa sekä sellaisten rakenteellisten tekijöiden tunnistamisessa, jotka tukevat tai heikentävät luottamuksen rakentumista moniammatillisessa yhteistyössä. Näin tutkimus voi osaltaan edistää lapsen edun toteutumista ja moniammatillisen yhteistyön sujuvuutta. Valtioneuvoston tiedotteessa (2023) lastensuojelun visio korostaa luotettavuutta ja vaikuttavuutta. Visiona on, että palvelujärjestelmä toimii kokonaisuutena ja pystyy vastaamaan lapsen ja hänen läheistensä tarpeisiin oikea-aikaisesti. Myös tästä syystä tutkimuksen aihe on tärkeä ja ajankohtainen.

Tutkimus koostuu johdannon lisäksi viidestä pääluvusta. Toisessa luvussa tarkastelen lastensuojelua toimintaympäristönä sekä avaan moniammatillisen yhteistyön käsitettä ja aiempaa tutkimusta. Kolmannessa luvussa käsittelen luottamuksen teoriaa ja tarkastelen luottamusta moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. Neljännessä luvussa esittelen tutkimusasetelman, tutkimustehtävän, aineiston, analyysimenetelmän, aineiston analyysin sekä tutkimuseettiset kysymykset. Viidennessä luvussa analysoin tutkimuksen tuloksia tutkimuskysymyksen näkökulmasta. Kuudennessa luvussa esitän tutkimustuloksiin perustuvat johtopäätökset ja pohdinnan sekä arvioin tutkielman vahvuuksia ja rajoituksia.

2 Lastensuojelun toimintakenttä

2.1 Lastensuojelun tehtävä ja lainsäädännöllinen perusta

Lastensuojelun tehtävänä on turvata lapsen terveys ja kehitys sekä puuttua tekijöihin, jotka vaarantavat näitä edellytyksiä. Toiminta rakentuu perheen ensisijaisuuden ja lapsen oikeuksien kunnioittamisen periaatteille, minkä vuoksi lastensuojelu nojaa lapsikeskeiseen ja perhelähtöiseen työotteeseen. (Bardy 2013, 73.) Lastensuojelun normatiivinen perusta rakentuu lapsen edun ensisijaisuudelle. Lain tavoitteena on turvata jokaiselle lapselle turvallinen kasvuympäristö, edellytykset tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityinen suojelu. (Lastensuojelulaki 417/2007, 1 §.) Lastensuojelu ymmärretään laajasti koko palvelujärjestelmää koskevaksi tehtäväksi. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävillä toimilla pyritään ehkäisemään korjaavan lastensuojelun tarvetta, ja ehkäisevän lastensuojelun keinoin apua ja tukea tarjotaan riittävän varhain, jotta ongelmien synty tai paheneminen voidaan estää. Keskeisiä toimijoita varhaisen tuen toteutuksessa ovat esimerkiksi neuvola ja varhaiskasvatus, jotka tunnistavat lapsen tuen tarpeita arjen yhteyksissä ja suuntaavat perheelle tarkoituksenmukaista tukea. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

Lapsen oikeuksien turvaaminen on koko julkisen vallan ja yhteiskunnan tehtävä, ei vain yksittäisen hallinnonalan vastuukysymys. Suomen perustuslaki velvoittaa viranomaisia turvaamaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen (PL 22 §) sekä kohtelevaan lapsia yhdenvertaisesti ja heidän kehitystään vastaavasti osallistaen (PL 6 § 3 mom.) ja tukemaan perheiden edellytyksiä turvata lapsen hyvinvointi (PL 19 § 3 mom.). Suomea sitovat Euroopan ihmisoikeussopimus (EIS) ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS) täydentävät kansallista velvoitekehystä. Erityisesti lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artikla edellyttää, että lapsen etu on ensisijainen harkintaperuste kaikessa lapsia koskevassa päätöksenteossa ja viranomaistoiminnassa. Kansallisessa erityislainsäädännössä periaate on konkretisoitu lastensuojelulaissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 4 §).

Ehkäisevän lastensuojelun ohella palvelujärjestelmään sisältyy lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jolla on viimesijainen velvollisuus turvata lapsen hyvinvointi. Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu viittaa asiakkuuden piirissä toteutettaviin, yksittäisen lapsen ja hänen perheensä tilanteeseen kohdennettuihin palveluihin ja päätöksentekoon. Siihen sisältyvät muun muassa asiakassuunnitelman laatiminen, avoimuuden tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä näihin liittyvä sijaishuollon järjestäminen ja

jälkihuolto. Järjestämisvastuu kuuluu hyvinvointialueelle. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

Lastensuojelun kaikkea toimintaa ja päätöksentekoa ohjaa lastensuojelulaki. Lastensuojelu on velvoitettu turvaamaan lapsen suotuisa kasvu ja kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä tarjoamaan tukea niille, jotka vastaavat lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Toiminnan painopiste on ennaltaehkäisyssä ja riittävän varhaisessa reagoinnissa havaittuihin huoliin. Sekä arviointia että käytännön toteutusta ohjaa lapsen etu ensisijaisena periaatteena. (Lastensuojelulaki 417/2007.) Lastensuojelussa jokaiselle asiakkaana olevalle lapselle tulee nimetä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä (Lastensuojelulaki 417/2007, 13 b §). Tähän tehtävään kuuluu laaja vastuu lapsen tilanteen seurannasta ja hänen asioidensa kokonaisvaltaisesta hoitamisesta. Sosiaalityöntekijän olisi tärkeää tavata lapsi henkilökohtaisesti säännöllisin väliajoin, jotta luottamuksellinen suhde voi muodostua ja lapsen ajantasainen elämäntilanne voidaan arvioida riittävän tarkasti. Käytännössä tämä tavoite ei kuitenkaan aina toteudu, sillä työaikaan, henkilöstöresursseihin ja suuriin asiakasmääriin liittyvät rajoitteet johtavat siihen, että lasten tapaamiset jäävät usein liian harvoiksi. (Eriksson & Korhonen 2022, 15–16.)

Lastensuojeluasialla tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta (Lastensuojelulaki 417/2007, 26 §). Lisäksi on tehtävä sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 §:n mukainen palvelutarpeen arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen tarpeetonta. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetään lastensuojelun tarve, ellei asia ole selvästi luonteeltaan sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimia tarvita (Lastensuojelulaki 417/2007, 36 §). Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun palvelutarpeen arviointi osoittaa, että joko lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään ja kehitystään tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa niitä, ja lisäksi lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia. Asiakkuus voi alkaa myös heti asian vireille tulon jälkeen, jos lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi on välittömästi ryhdyttävä kiireellisiin toimiin, tai jos lapselle tai hänen perheelleen annetaan lain tarkoittamia palveluja tai muuta tukea jo ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista. (Lastensuojelulaki 417/2007, 27 §.)

Lastensuojelulain 25 §:n mukaan lastensuojeluilmoitusvelvollisuus koskee muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, opetustoimen ja nuorisotoimen työntekijöitä sekä eräitä viranomaisia ja muita toimijoita, kuten poliisia, pelastustoimeja,

seurakuntia, vastaanottokeskuksia, hätäkeskusta, Tullia, Rajavartiolaistosta, ulosottoa ja Kelaa. Velvollisuus koskee myös vastaavissa tehtävissä toimivia palveluntuottajia, luottamushenkilöitä ja ammatinharjoittajia. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja koulutuksen henkilöstöön kuuluvalla on salassapidon estämättä velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus viipymättä, jos hän on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Ilmoitus voidaan tehdä myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa. Lisäksi varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjän tulee luovuttaa sosiaalihuollon viranomaiselle kaikki sellaiset tiedot ja selvitykset, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen arvioimiseksi, palvelujen järjestämiseksi ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Lisäksi tiedot on annettava silloin, kun viranomaisen tarvitsee niitä aiemmin toimitettujen tietojen tarkistamiseen. (Opetushallitus 2025.)

Viimeisen kymmenen vuoden aikana lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut, kun taas lastensuojelun avohuollon asiakkuudet ovat samaan aikaan vähentyneet. Lastensuojeluilmoitusten kokonaismäärä kasvoi vuoden 2024 aikana ollen yhteensä 230 000, mikä oli 7 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Kokonaismäärä on suurempi kuin ilmoituksen kohteena olleiden lasten määrä, koska samasta lapsesta voidaan tehdä vuoden aikana useampi ilmoitus. Pelkkä ilmoitusten määrän kasvu ei kuitenkaan yksin kerro lasten hyvinvoinnin heikkenemisestä, sillä lukuihin vaikuttavat myös esimerkiksi ilmoituskäytännöt. THL:n arvion mukaan pienten lasten ilmoitusten lisääntyminen voi kertoa siitä, että lasten ja perheiden tilanteen arviointiin tarvitaan aiempaa useammin lastensuojelun tukea. Taustalla voivat olla esimerkiksi peruspalvelujen riittämättömyys tai perheiden toimeentulon heikkeneminen, jotka voivat näkyä monin tavoin lapsiperheiden arjessa. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2025.)

Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli vuonna 2024 yhteensä 34 900 lasta. Määrä väheni edellisvuodesta 9 prosenttia, ja laskua tapahtui kaikissa ikäryhmissä. Vuotta 2023 lukuun ottamatta asiakasmäärät ovatkin vähentyneet useana vuonna peräkkäin. Kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä pysyi lähes ennallaan edellisvuoteen verrattuna. Kiireellisesti sijoitettuna oli yhteensä 4 900 lasta, ja yleisintä tämä oli 16–17-vuotiaiden kohdalla. Myös huostassa olleiden lasten määrä säilyi aiempien vuosien tasolla, ja heitä oli 11 300. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2025.)

2.2 Lastensuojelu ja moniammatillinen yhteistyö

Lastensuojelussa lapsen ja perheen tilanteet ovat usein moniulotteisia, eikä niiden arviointi, tuen tarpeiden tunnistaminen tai tarkoituksenmukaisten palvelujen järjestäminen ole yleensä yhden ammattiryhmän tehtävä. Lapsen tilanteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen edellyttää usein eri ammattiryhmien osaamisen yhdistämistä ja moniammatillista yhteistyötä. Tästä syystä on tarpeen tarkastella, mitä moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan ja millaisena käsitteenä se tutkimuskirjallisuudessa näyttäytyy.

Moniammatillinen yhteistyö näyttäytyy käsitteenä monimuotoisena, ja siihen liitetään kirjallisuudessa useita eri määritelmiä. Sitä käytetään usein sateenvarjoterminä, joka kokoaa yhteen erilaiset yhteistyön muodot niin ammattienvälisestä kuin poikkiammatillisestakin toiminnasta. (Isoherranen 2012, 19–20.) Suomen kielessä moniammatillisuuden käsitettä käytetään melko väljästi ja sillä tarkoitetaan hyvin erilaisia asiakas- ja potilastyön vuorovaikutustilanteita (Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulainen & Hirvonen 2019, 15). Moniammatillinen yhteistyö on ammattiryhmien välistä yhteistoimintaa, jota voi tapahtua sekä saman organisaation sisällä että useiden organisaatioiden välillä. Moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan asiakaslähtöistä työskentelytapaa, jossa eri alojen asiantuntijoiden osaaminen ja tieto yhdistetään kokonaisuudeksi. Yhteistyön ytimessä on vuorovaikutuksellinen prosessi, jonka kautta muodostetaan yhteinen käsitys asiakkaan tilanteesta, tavoitteista ja mahdollisista ratkaisuista. (Isoherranen 2012.) Esimerkiksi sosiaalityö, opetustoimi, varhaiskasvatus ja terveydenhuolto ovat kaikki yhteiskunnallisia instituutioita, joiden tavoitteena on edistää kansalaisten hyvinvointia sekä tuottaa asiakkailleen, niin yksilöille kuin perheille, erityistä tukea ja palveluja. Näiden instituutioiden toimintaohjeissa korostuvat asiakaslähtöisyys ja moniammatillinen yhteistyö. Käytännön työssä toimintatavat perustuvat kuitenkin usein kunkin ammattiryhmän omaan näkökulmaan, mikä heijastaa moniammatillisen yhteistyön monimutkaisuutta ja rajapintojen haasteita. Moniammatillinen yhteistyö ei rajaudu yksittäisten ammattilaisten kokemuksiin tai yksittäisten tiimien keskinäiseen toimintaan, vaan samalla se edustaa organisaatioissa ja instituutioissa jäsentyvää, vakiintunutta toimintatapaa. (Pärnä 2012, 29.)

Timperi, Vornanen, Kasanen ja Mönkkönen (2024) tutkivat matalan kynnyksen moniammatillista yhteistyötä suomalaisissa peruskouluissa. Tutkimus keskittyi opetusalan sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten välisiin yhteistyökokemuksiin. Tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti, mitkä tekijät edistävät tai haastavat yhteistyötä arjen yhteistoiminnassa

sekä miten eri ammatilliset näkökulmat, roolit ja vuorovaikutus vaikuttavat yhteistyön toimivuuteen. Tutkimuksen johtopäätösten perusteella matalan kynnyksen moniammatillinen yhteistyö on monitasoinen ilmiö, joka rakentuu yksilö-, ryhmä- ja organisaatiotason tekijöiden vuorovaikutuksesta. Yhteistyön toimivuus ei riipu ainoastaan rakenteista tai ohjeistuksista, vaan keskeiseksi nousevat ammattilaisten motivaatio, koettu toimijuus ja asema sekä kokemus omasta merkityksellisyydestä yhteistyöprosessissa. Tutkimustulokset osoittavat, että vuorovaikutus ja yhteinen ymmärrys eri ammattiryhmien välillä ovat ratkaisevassa asemassa yhteistyön onnistumisessa. Avoin tiedonvaihto, luottamus ja jaettu käsitteellinen kieli tukevat yhteistyön sujuvuutta, kun taas epäselvät roolit ja erilaiset ammatilliset lähtökohdat voivat heikentää yhteistoimintaa. Tutkimuksen mukaan moniammatillinen yhteistyö toimii parhaiten silloin, kun se perustuu tasavertaisiin suhteisiin eikä vahvaan hierarkiaan. Ammattilaisten kokemus kuulluksi tulemisesta ja tasapuolisesta asemasta vahvistaa sitoutumista yhteistyöhön (Timperi ym., 2024). Lisäksi Timperi ym. (2024) korostavat, että yhteistyö ei voi perustua yksittäisiin kohtaamisiin, vaan se edellyttää pysyviä käytäntöjä, yhteisiä toimintamalleja ja organisaation johdon tukea.

Moniammatillinen yhteistyö voi toteutua eri tavoin sen mukaan, millaiset rakenteet, mahdollisuudet ja edellytykset yhteistyölle muodostuvat. Alin, Kaittä ja Leinonen (2024) erottelevat kolme moniammatillisuuden tasoa. Rinnakkaisessa moniammatillisuudessa (multiprofessional) eri alojen ammattilaiset työskentelevät samanaikaisesti saman asiakkaan kanssa, mutta kukin oman asiantuntemuksensa ja tehtävänsä puitteissa. Eri ammattilaisten tuottama tieto ei muodostu yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, vaan jää erillisiksi ja toisistaan irrallisiksi osiksi. Ammattilaisten välisessä yhteistyössä (interprofessional) toiminta perustuu yhteisesti muodostettuun ymmärrykseen ja tavoitteeseen, jota kukin edistää omasta ammattiroolistaan käsin. Intensiivinen moniammatillisuus (transprofessional) puolestaan kuvaa yhteistyön syvintä muotoa, jossa eri alojen osaaminen ja tiedot kietoutuvat tiiviisti yhteen ja asiantuntijuus muuttuu yhteiseksi. Moniammatillisuuden eri muodoissa vaihtelevat myös asiakastilanteiden vaativuus, asiakaslähtöisyyden aste, asiantuntijaroolien jakautuminen, integraation taso, puhetaan sekä yhteistyöhön liittyvä arvokeskustelu, jota luonnehtivat luottamus ja keskinäinen kunnioitus. Intensiivisessä moniammatillisuudessa tilanteet ovat usein vaativia, toiminta rakentuu vahvasti asiakaslähtöisesti, vastuu jaetaan, puhetapa on myönteinen ja ”me”-muotoinen, ja asiantuntijuus nähdään kollektiivisena. (Alin ym. 2024.)

Lastensuojelu toteutuu moniammatillisena yhteistyönä esimerkiksi terveydenhuollon, muiden sosiaalihuollon palvelujen sekä opetus- ja kasvatustoimen kanssa. Esimerkiksi opiskeluhollossa monialainen asiantuntijaryhmä perustetaan yksittäisen opiskelijan tueksi silloin, kun hänen tilanteensa arviointi ja avun järjestäminen edellyttävät usean eri alan osaamista. Verkostotapaamisessa voi olla oppilaitoksen ulkopuolisia ammattilaisia esimerkiksi lastensuojelusta tai erikoissairaanhoidosta. (THL 2025; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Lapsi ja perhe voivat olla varsinaisen lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkaina, mutta viranomaisilla on joka tapauksessa lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus silloin, kun herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Lapsen tilanteen ja tuen tarpeen arviointi voidaan käynnistää lastensuojelutarpeen selvityksenä tai sosiaalihuoltolain mukaisena palvelutarpeen arviointina. Arviointi voidaan toteuttaa myös sosiaalihuoltolain mukaisissa lapsiperheiden palveluissa ilman, että lapselle muodostuu lastensuojelun asiakkuutta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 36 §; Lastensuojelulaki 417/2007, 26 §).

Sosiaalihuoltolain 1301/2014, 41 §:n mukaan sosiaalihuollon viranomaisen on varmistettava, että palvelutarpeen arviointi, päätöksenteko ja sosiaalihuollon toimeenpano voidaan tehdä riittävän asiantuntemuksen ja osaamisen turvin. Muiden viranomaisten on sosiaalityöntekijän pyynnöstä osallistuttava yhteistyöhön, joka järjestetään niin, että palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen, yhtenäisen kokonaisuuden. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 41 §.) Laki ohjaa työntekijää toimimaan yhteistyössä ”tarpeen mukaan” eri tahojen kanssa. Varsinaista yhteistyön toteuttamisen tapaa ei kuitenkaan säädetä tarkasti, mikä jättää työntekijöille huomattavan harkintavallan ja vastuun esimerkiksi yhteistyön laajuuden ja käytännön muotojen valinnassa.

Lastensuojelun tarpeen selvittäminen edellyttää lapsen arjen, kasvuolosuhteiden ja elämäntilanteen arviointia suhteessa huoltajien tai muiden kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kykyyn huolehtia lapsen hyvinvoinnista, kasvatuksesta ja hoidosta. Koska arviointi koskee koko lapsen ja perheen tilannetta, sen toteuttaminen edellyttää monialaista yhteistyötä eri hallinnonalojen ja toimijoiden välillä. Käytännössä tämä voi tarkoittaa rinnakkaisia asiakkuuksia useissa palvelujärjestelmissä, jolloin moniammatillisen yhteistyön rooli lapsen edun turvaamiseksi korostuu. Arviointi lasten ja perheiden palveluissa on kuitenkin jatkuva ja moniulotteinen prosessi, joka ei rajoitu pelkästään asiakkuuden alku- tai loppuvaiheisiin. Keskeistä on huomioida lapsen elämä ja tuen tarve kokonaisvaltaisesti, sillä

arvioinnin tarkoituksena ei ole ainoastaan määrittää yksittäisen palvelun tarpeellisuutta, vaan ymmärtää lapsen ja hänen perheensä kokonaistilanne ja sen edellyttämä tuen muoto.

Arvioinnin lähtökohtana on kokonaisvaltainen ymmärrys lapsen elämästä ja hänen tuen tarpeistaan, jolloin uutta tietoa ja elämäntilanteessa tapahtuvia muutoksia peilataan aikaisemmin muodostettuun käsitykseen lapsen tilanteesta. (Tuomela-Jaskari 2016, 3, 75.)

Arvioinnin tarkoituksena ei ole kysyä, tarvitseeko lapsi lastensuojelun tukea ja palveluita, vaan millaista tukea lapsi ja perhe tarvitsevat lastensuojelulta ja muilta toimijoilta.

Päämääränä on lapsen tilanteen mahdollisimman kokonaisvaltainen ymmärtäminen. Arviointi on lastensuojelun sosiaalityön keskeinen ydintehtävä, jonka avulla lapsen tilannetta koskevaa ymmärrystä ja tietoa syvennetään koko asiakkuuden ajan. (Petrelius, Tulensalo, Jaakola & Hietamäki 2016, 6–7.)

Lastensuojelun sosiaalityöntekijällä on toisaalta laajat tiedonsaantioikeudet eri toimijoilta ja toisaalta velvollisuus noudattaa sosiaalihuollon salassapitosäännöksiä. Tämä yhdistelmä voi synnyttää yhteistyöhön rakenteellisen valta-asetelman, joka voi heijastua luottamuksen tasoon ja yhteistyön sujuvuuteen. Myös se, että sosiaalityöntekijä toimii samanaikaisesti sekä lapsen ja perheen tukijana että viranomaisena, jolla on toimivalta tehdä lapsen ja perheen elämään merkittävästi puuttuvia päätöksiä, voi aiheuttaa moniammatillisiin suhteisiin jännitteitä ja heijastua siihen, miten muut ammattilaiset kokevat yhteistyön ja lastensuojelun toiminnan luotettavuuden. (Heino 2024, 3.)

Myös muut rakenteelliset tekijät voivat haastaa moniammatillista yhteistyötä. Rakenteellisiin tekijöihin kuuluvat esimerkiksi taloudelliset ja ajalliset resurssit, jotka voivat merkittävästi vaikeuttaa moniammatillisen työn toteuttamista. Sosiaali- ja terveyspalveluissa resurssit ovat monin paikoin niukat, mikä heijastuu työntekijöiden kuormittuneisuutena ja jatkuvana kiireenä. Näissä olosuhteissa moniammatillinen yhteistyö saatetaan nähdä kielteisesti, koska sen koetaan lisäävän työmäärää ja vievän aikaa muilta keskeisiltä tehtäviltä. (Kekoni ym. 2019.) Toisinaan moniammatillisuuden katsotaan toteutuvan jo varsin pintapuolisilla yhteistyön muodoilla, kuten asiakkaan ohjaamisella toisen asiantuntijan vastaanotolle tai verkostopalaverin järjestämisellä asiakkaan tilanteen käsittelemiseksi (Pärnä 2012, 48).

Moniammatillisen työskentelyn onnistuminen perustuu erityisesti luottamukseen ja avoimuuteen, joiden avulla eri ammattiryhmien roolit, osaaminen ja vastuut selkiytyvät ja sitoutuminen yhteiseen työhön vahvistuu. Avoin vuorovaikutus mahdollistaa asiakkaan tilanteen tarkastelun kokonaisvaltaisesti, kun eri näkökulmat yhdistyvät. Yhteistyötä kuitenkin

haastavat ammattien väliset valtasuhteet, erilaiset asemat ja statukset. Lisäksi ammattikulttuurien, arvojen ja tietoperustojen erot, ammattiroolien epäselvyys, heikko ammatillinen itsetunto sekä puutteellinen johtamisen tuki voivat heikentää yhteistyötä. Tiedonvaihtoon ja salassapitoon liittyvät erilaiset käytännöt aiheuttavat epävarmuutta siitä, mitä tietoa voidaan jakaa ja kenelle. Tietojen jakamista lastensuojelun sosiaalityöntekijälle saatetaan epäröidä, koska hänet mielletään ensisijaisesti lastensuojelun edustajaksi. Tällöin syntyy pelko siitä, että tietojen luovuttaminen voisi automaattisesti johtaa lastensuojelutoimiin, kuten huostaanottoon. Myös stereotyyppiset käsitykset eri ammattiryhmistä voivat vaikeuttaa keskinäistä ymmärrystä ja heikentää luottamusta. (Kekoni ym. 2019, 22–27.)

3 Luottamus moniammatillisessa yhteistyössä

Tässä luvussa tarkastellaan luottamusta ja luotettavuutta moniammatillisessa yhteistyössä lastensuojelun kontekstissa. Luvussa syvennytään siihen, miten luottamusta on yhteiskuntatieteissä käsitteellistetty sekä millaisia rakenteellisia, sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia ulottuvuuksia siihen liittyy. Teoreettinen tarkastelu etenee yleisestä luottamuksen määrittelystä kohti institutionaalista ja ammatillista näkökulmaa, jossa luottamus nähdään yhteistyön mahdollistavana ja samalla sen jatkuvuutta ylläpitävänä tekijänä.

Luottamusta ja luotettavuutta käytetään sekä arkikielessä että tutkimuskirjallisuudessa osin rinnakkaisina ja toisiaan lähellä olevina käsitteinä. Luottamus viittaa tyypillisesti yksilön tai toimijan kokemukseen ja arvioon toisen osapuolen toiminnasta, kun taas luotettavuus voidaan ymmärtää kyseisen toimijan ominaisuutena tai piirteenä, joka herättää luottamusta (Hardin 2002). Käytännössä nämä käsitteet kietoutuvat kuitenkin tiiviisti toisiinsa, eikä niiden välinen raja ole aina selkeä.

3.1 Mitä luottamus on?

Luottamuksen käsite on vaikeasti rajattava ja muistuttaa monin tavoin esimerkiksi terveyden käsitettä. Kuten lääketiede pystyy kuvaamaan sairautta huomattavasti tarkemmin kuin itse terveyttä, myös luottamusta on usein helpompi lähestyä sen puutteen kuin sen olemuksen kautta. Luottamusta on vaikea määritellä täsmällisesti ja sisällöllisesti, ja usein on helpompaa todeta, mitä se ei ole. Yksi keskeinen syy määrittelyn vaikeuteen on luottamuksen monimuotoisuus: se voi ilmetä henkilökohtaisena, ihmisten välisenä luottamuksena tai laajempana, abstraktina luottamuksena esimerkiksi instituutioihin ja järjestelmiin. (Ilmonen & Jokinen 2002, 85–86.)

Luottamuksen käsitettä voidaan kuitenkin yleisesti ottaen pitää vahvasti positiivisesti latautuneena, mikä on varsin ymmärrettävää. Ilman luottamusta olisi vaikeaa hahmottaa yhteistoimintaa, työnjakoa ja sosiaalista kanssakäymistä ylipäätään. Nämä ilmiöt eivät myöskään voisi pitkällä aikavälillä toimia ilman vähintäänkin jonkinasteista luottamusta. (Hallamaa 2017; Ilmonen & Jokinen 2002, 243.)

Luottamuksen merkitystä voidaan siis ymmärtää sekä yksilöiden välisenä ilmiönä että laajempana sosiaalisena ja institutionaalisen rakenteena (Hardin 2002; Luhmann 1988).

Luottamuksen rakenteellinen näkökulma korostaa, että luottamus ei synny ainoastaan yksilöiden välisissä suhteissa, vaan se on myös instituutioihin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin kiinnittynyt ilmiö. Tällöin luottamusta ylläpitävät yhteiset normit, säännöt, ammatilliset käytännöt ja hallinnolliset rakenteet, jotka ohjaavat toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Rakenteellinen luottamus tekee mahdolliseksi sen, että yhteistyö voi jatkua, vaikka osapuolet eivät tuntisi toisiaan henkilökohtaisesti. (Giddens 1990; Luhmann 1988.)

Ilmonen ja Jokinen (2002) toteavat, että luottamus on modernin yhteiskunnan keskeinen perusside. He korostavat, että ilman luottamusta yhteiskunnallisen toiminnan jatkuvuus ja vakaus vaarantuisivat. Samalla luottamukseen sisältyy kuitenkin aina riski. Ehdoton tai kriittikön luottamus voi johtaa myös kielteisiin seurauksiin. Luottamuksen tutkimuksessa keskeisenä lähtökohtana pidetään sitä, että luottamus lisää yksilöiden valmiutta osallistua sosiaalisiin suhteisiin. Tämä ilmiö on luonteeltaan kehämäinen, jolloin luottamus vahvistaa sosiaalista vuorovaikutusta, ja toisaalta tiheämpi vuorovaikutus lujittaa luottamusta entisestään. Kehityskulku ei kuitenkaan ole yksiselitteisesti lineaarinen tai positiivinen. Luottamus on dynaaminen prosessi, joka ei säily muuttumattomana, vaan voi myös heikentyä vuorovaikutuksen seurauksena. Heikentynyt luottamus voi ilmetä esimerkiksi sosiaalisen etäisyyden kasvuna. Lisäksi luottamuksen vaihtelut eri sosiaalisissa tilanteissa ja konteksteissa osoittavat, ettei luottamusta voida mielekkäästi tarkastella yksinkertaistettuna tai yleistäen. Esimerkiksi kysymykset, joissa yksilöltä tiedustellaan hänen yleistä luottamustaan ”muihin ihmisiin”, eivät välttämättä tavoita luottamuksen moniulotteista ja kontekstisidonnaista luonnetta. Luottamus on aina sidoksissa aikaan, tilanteeseen ja sosiaalisiin suhteisiin, mikä tekee siitä jatkuvasti muuttuvan ja neuvoteltavan ilmiön. (Ilmonen & Jokinen 2002.)

Kankainen (2007, 36–37) tarkastelee luottamusta ilmiönä, jossa kietoutuvat toisiinsa sekä tiedolliset että toiminnalliset ulottuvuudet. Luottamus ei hänen mukaansa ole pelkästään tunne tai asenne, vaan se rakentuu aiempien kokemusten, arvioinnin ja toiminnan varaan. Tässä yhteydessä on keskeistä erottaa toisistaan luottamus tietona ja luottamus toimintana, vaikka nämä ulottuvuudet ovat käytännössä erottamattomasti yhteydessä toisiinsa. Luottamus tietona viittaa yksilön käsityksiin ja arvioihin siitä, kuinka luotettavana toinen ihminen tai instituutio näyttäytyy. Tällainen luottamus perustuu aikaisempiin kokemuksiin, havaintoihin ja opittuun tietoon siitä, miten toinen on aiemmin toiminut. Luottamus tietona ei kuitenkaan itsessään takaa tulevaa toimintaa, sillä mennyt luotettava toiminta ei automaattisesti ennusta tulevaa

käyttäytymistä. Tästä syystä luottamukseen sisältyy aina epävarmuutta ja riski. Luottamus toimintana tarkoittaa puolestaan konkreettista valintaa toimia ikään kuin luotettava toiminta jatkuisi myös tulevaisuudessa. Toiminnallinen luottamus ilmenee päätöksinä, joissa yksilö asettaa itsensä alttiiksi toisen toiminnalle tai luopuu täydellisestä kontrollista. Tällöin luottamus ei ole vain tiedollinen arvio, vaan käytännön teko, joka sisältää riskin hyväksymisen. Juuri tämä riski erottaa luottamuksen varmuudesta tai pelkästä tiedosta.

Kuten edellä on jo todettu, luottamus ei ole pysyvä tai muuttumaton tila, vaan se vaihtelee ajan, tilanteen ja kohteen mukaan. Ihminen voi luottaa samaan henkilöön tai organisaatioon yhdessä tilanteessa mutta suhtautua epäilevästi toisessa. Luottamus ei siten ole yleinen persoonallisuuden piirre, vaan kontekstisidonnainen ilmiö, joka rakentuu suhteessa tiettyyn toimijaan ja tilanteeseen. Lisäksi Kankainen korostaa reflektiivisyyden merkitystä luottamuksen arvioinnissa. Yksilöt pohtivat jatkuvasti, kehen ja mihin heidän on järkevää luottaa. Tämä arviointi ei kuitenkaan ole puhtaasti rationaalista, vaan siihen sekoittuvat kokemukset, tunteet ja sosiaaliset odotukset. Luottamus toimii näin sillanrakentajana tiedon ja toiminnan välillä, koska se mahdollistaa toiminnan tilanteissa, joissa täydellinen varmuus ei ole saavutettavissa. (Kankainen 2007, 37–38.)

Yhteenvedona voidaan todeta, että Kankaisen (2007) analyysi jäsentää luottamusta dynaamisena prosessina, jossa tiedollinen arviointi ja toiminnallinen riskinotto täydentävät toisiaan. Luottamusta voidaan siis pitää moniselitteisenä ja monitulkintaisena käsitteenä, joka rakentuu riskin ja valinnan varaan. Siksi luottamus ei ole pysyvä tila, vaan jatkuvasti neuvoteltu ja vahvistettava suhde, joka voi myös särkyä nopeasti. Tämä näkökulma tarjoaa hedelmällisen teoreettisen perustan luottamuksen tarkastelulle erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon kontekstissa, joissa moniammatillinen yhteistyö usein edellyttää epävarmuuden sietämistä ja toisiin toimijoihin tukeutumista.

3.2 Luottamuksen rakenteet

Luhmann (1988, 94–107) jäsentää luottamuksen käsitettä kolmen toisiinsa kytkeytyvän ilmiön kautta: tuttuuden (*familiarity*), varmuuden (*confidence*) ja luottamuksen (*trust*). Luottamus rakentuu sekä henkilökohtaisten kokemusten ja vuorovaikutuksen kautta että sosiaalisten rakenteiden, normien ja institutionaalisten käytäntöjen avulla. Tutuus viittaa tilanteisiin, joissa toiminta perustuu arjen rutiineihin ja ennakoitavuuteen ilman tietoista riskinottoa. Varmuus puolestaan kohdistuu järjestelmiin ja instituutioihin, siihen oletukseen,

että ne toimivat sääntöjensä ja normiensä mukaisesti. Luottamus eroaa näistä siinä, että se sisältää aina tietoisien riskien hyväksymisen, koska luottamalla asetetaan tilanteeseen, jossa toinen osapuoli voi joko täyttää tai pettää odotukset. Näin Luhmannin näkökulmasta luottamus liittyy ennen kaikkea epävarmuuden hallintaan ja sosiaalisen toiminnan jatkuvuuden mahdollistamiseen.

Myös Hardin (2002) korostaa luottamuksen monimuotoisuutta ja sen rakentumista useiden eri elementtien kautta. Hardin (2002, 10) nimeää luottamuksen kognitiiviseksi käsitteeksi, joka perustuu henkilön tietoon tai uskomuksiin toisen osapuolen luotettavuudesta. Se tarkoittaa Hardinin mukaan uskoa siihen, että henkilöllä on kykyä toimia odotusten mukaisesti. Hardinin (2002, 9) mukaan luottamus on kolmikantainen suhde, jossa yksilö A luottaa yksilöön B tietyssä asiassa X. Hallamaa (2017) puhuu luottamusrelaatioista, jolloin se ei ole pelkästään yksipuolinen uskomus, vaan dynaaminen suhde, jossa luottamus rakentuu, ylläpidetään ja joskus heikentyy kokemusten, toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta. Luottamus riippuu kontekstista, jolloin sama henkilö voi olla luotettava yhdessä asiassa mutta ei toisessa. Luottamus rakentuu usein aiempien kokemusten ja jatkuvien, merkityksellisten suhteiden varaan, ja se heijastaa arvioita luotettavan osapuolen motiiveista ja kannustimista. Mitä merkityksellisempi suhde on, sitä suurempi on todennäköisyys, että luottamus ja luotettavuus ilmenevät. Lisäksi luottamus voi ilmetä myös yleistettynä taipumuksena luottaa muihin ihmisiin, mutta tällainen yleistetty luottamus on usein rajallista ja riippuvaista kontekstista ja aiemmista kokemuksista. (Hallamaa 2017; Hardin 2002, 9.)

Hardinin (2002, 10–12) mukaan luottamus ei ole yksinkertainen tahdonalainen valinta, vaan se perustuu arvioon toisen osapuolen luotettavuudesta tietyssä kontekstissa. Samalla siihen liittyy aina riski ja haavoittuvuus, sillä luottava osapuoli altistuu mahdolliselle pettymykselle (ks. myös Luhmann 1988, 97). Luottamusta vahvistavat myös instituutiot ja normit, jotka tarjoavat ennustettavuutta ja sosiaalista tukea, sekä sisäistetyt käytännöt, jotka ohjaavat toimintaa odotetulla tavalla. Näin Hardin näkee luottamuksen sekä rationaalisena että sosiaalisena mekanismina, joka mahdollistaa yhteistyön epävarmoissa tilanteissa, mikä täydentää Luhmannin (1988) näkemyksen luottamuksen monitasoisesta ja kompleksista luonteesta.

3.3 Luottamuksen rooli moniammatillisessa yhteistyössä

Luottamus muodostaa moniammatillisen yhteistyön keskeisen sosiaalisen ja rakenteellisen edellytyksen. Luhmann (1988) korostaa, että luottamus vähentää sosiaalisen toiminnan epävarmuutta ja tekee yhteistoiminnasta ennakoitavampaa. Hardinin (2002, 173–174) mukaan kaikkea yhteistyötä ei kuitenkaan ole tarpeen selittää luottamuksen näkökulmasta, sillä yhteistyötä ohjaavat myös sosiaaliset normit ja institutionaaliset rakenteet. Näin ollen instituutiot eivät korvaa luottamusta, mutta ne tarjoavat puitteet, joissa yhteistyö on mahdollista silloinkin, kun henkilökohtainen tuntemus on vähäistä. Institutionaaliset rakenteet mahdollistavatkin yhteistyön laajoissa ja monimutkaisissa järjestelmissä ja vähentävät epäluotettavuuteen liittyviä riskejä (Hardin 2002, 191–193).

Giddensin (1990, 83–88) näkökulmasta taas modernit instituutiot ylläpitävät niin sanottua “järjestelmäluottamusta”, joka mahdollistaa yksilöiden luottamuksen abstrakteihin asiantuntijajärjestelmiin ja yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Hänen mukaansa moderni yhteiskunta rakentuu pitkälti sen varaan, että ihmiset voivat luottaa järjestelmiin, joita he eivät henkilökohtaisesti tunne tai voi valvoa. Instituutiot (esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelut ja koulutus) eivät ole vain hallinnollisia rakenteita, vaan myös luottamusta mahdollistavia ympäristöjä, jotka tukevat yhteistyötä, sekä osaltaan myös yhteiskunnallista vakautta. Näin institutionaaliset ympäristöt toimivat luottamuksen ja yhteistyön vahvistajina tarjoamalla yhteiset normit, säännöt ja menettelytavat, jotka tekevät toiminnasta ennakoitavaa ja hallittavaa (Hardin 2002; Giddens 1990; Luhmann 1988).

Kramerin (1999, 578–579) esille tuoma rooliin perustuva luottamus rakentuu oletukselle, että organisaation tuottama asiantuntijuus on lähtökohtaisesti luotettavaa. Harré (1999) kuvaa tätä valmiiksi annetuksi luottamukseksi, joka voi helpottaa yhteistoimintaa tilanteissa, joissa henkilökohtaista tuntemusta ei vielä ole. Tällainen rooliin perustuva luottamus voi kuitenkin osoittautua ongelmalliseksi, mikäli siihen liitetyt oletukset eivät vastaa ammattilaisen todellista toimintaa (ks. myös Hardin 2002; Luhmann 1988).

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset omaksuvat koulutuksensa aikana oman alansa näkemyksen asiakkaasta ja tottuvat toimimaan melko itsenäisesti. Jokaisella ammatilla on oma teoreettinen taustansa ja määritelty toiminta-alueensa, johon liittyy virallisia ja usein jäykkiä oikeuksia ja rajoja. Näitä ammatillisia rajoja on vaikea ylittää, eivätkä ne useinkaan ole luonnostaan sellaisia, että ne palvelisivat parhaalla tavalla sekä asiakkaiden että

ammattilaisten tarpeita. (Isoherranen 2012, 23–24.) Monet tutkimukset osoittavatkin, että moniammatillisissa tiimeissä ja verkostoissa eri toimijat saattavat työskennellä toisistaan irrallaan, jolloin yhteistä tavoitetta tarkastellaan liiaksi vain oman roolin tai näkökulman kautta (Kekoni ym. 2019, 22). Profiisien väliet kohtaamiset tarjoavat mahdollisuuden laajentaa ymmärrystä toisten osaamisesta ja tietoperustasta. Mikäli moniammatillinen yhteistyö koetaan oman ammattiroolin rajat uhkaavaksi, rajojen puolustaminen voi estää yhteistä työskentelyä. Sen sijaan tietoisesti johdettu moniammatillisuuden kehittäminen voi synnyttää uutta yhteistä tietoa ja käytäntöjä. Moniammatillisuuden arvo tulisikin nähdä ensisijaisesti asiakkaan näkökulmasta, ei ammattiryhmien välisenä reviiirikysymyksenä. Tämä edellyttää luottamusta: sen avulla toiset toimijat voidaan nähdä yhteistyökumppaneina eikä kilpailijoina. Kun yhteistyön tarve tunnustetaan ja tahto ylittää professionaalisia rajoja on olemassa, rajojen ylittäminen ja niistä neuvottelemine helpottuvat, ja luottamus toimii prosessia eteenpäin vievänä voimana. (Pärnä 2012, 40.)

Moniammatillisessa yhteistyössä luottamus näyttäytyy vahvuutena erityisesti siinä, että toimijat pitävät toistensa asiantuntemusta ja ammattitaitoa luotettavana ja voivat olettaa kaikkien työskentelevän yhteisten arvojen ja tavoitteiden suuntaisesti (Darlington & Feeney 2008). Luottamuksen merkityksen voidaankin todeta korostuvan erityisesti ympäristöissä, joissa ammattilaisilla on erilainen koulutustausta ja työnkuvat. Tällaiset erot voivat synnyttää sekä mahdollisuuksia että jännitteitä, jolloin luottamus toimii keskeisenä yhteistyötä vahvistavana tekijänä. Myös Kramerin (1999, 578–579) esille tuoma rooliin perustuva luottamus tukee yhteistyötä. Se rakentuu oletukselle, että organisaation tuottama asiantuntijuus on lähtökohtaisesti luotettavaa. Harrè (1999) kuvaa tätä valmiiksi annetuksi luottamukseksi, joka voi helpottaa yhteistoimintaa tilanteissa, joissa henkilökohtaista tuntemusta ei vielä ole. Tällainen rooliin perustuva luottamus voi kuitenkin osoittautua ongelmalliseksi, mikäli siihen liitettyt oletukset eivät vastaa ammattilaisen todellista toimintaa (ks. Hardin 2002; Luhmann 1988).

D'Amour, Ferrada-Videla, San Martin Rodriguez ja Beaulieu (2005) puhuvat moniammatillisesta yhteistyöstä myös kumppanuutena (partnership), jota he kuvaavat eri ammattiryhmien väliseksi kollegiaaliseksi suhteeksi, jolle on ominaista aitous, rakentavuus, avoin ja rehellinen vuorovaikutus sekä keskinäinen luottamus ja kunnioitus. Kumppanuus edellyttää myös tietoisuutta toisten ammattilaisten osaamisesta ja sen arvostamista sekä yhteisesti jaettuja tavoitteita ja odotuksia yhteistyön tuloksista. Yhteistyötä heikentäviä tekijöitä voi kuitenkin olla yhteisen tiedon ja jaetun ymmärryksen puutteet. Tämä ilmenee

muun muassa yhteisen käsitteistön ja työskentelyajan vähyytenä, rajallisena tietona toisten ammattilaisten osaamisesta ja palveluista sekä äärimmillään jopa perustietojen, kuten ajantasaisten yhteystietojen, puuttumisena. (Alin ym. 2024.) Tällöin luottamuksen rakentuminen on keskeistä: se tukee eri ammattiryhmien välistä vuoropuhelua ja mahdollistaa rajojen ylittämisen (Pärnä 2012, 6). Myös Isoherranen (2012, 56) korostaa, että luottamus toimii välittäjänä tilanteissa, joissa toimijoilla on yhteinen tavoite mutta motivaatiot yhteistyöhön vaihtelevat.

Vaikka moniammatillista yhteistyötä on tarkasteltu runsaasti sosiaali- ja terveydenhuollon kontekstissa (esim. Alin ym. 2024; Isoherranen 2012; Kekoni ym. 2019; Pärnä 2012; Timperi ym. 2024), lastensuojelun moniammatilliseen yhteistyöhön liittyvää luottamuksen rakentumista ja lastensuojelun sosiaalityön luotettavuutta on tutkittu toistaiseksi melko vähän. Suomessa luottamuksen rakentumista on tarkasteltu erityisesti vieraskielisen vanhemman ja sosiaalityöntekijän välisessä vuorovaikutuksessa lastensuojelussa. Heino ja Kara (2024) osoittavat tutkimuksessaan, että luottamuksen rakentumiseen vaikuttavat lastensuojelutyöhön sisältyvä tuen ja kontrollin jännite, työntekijän ja vanhemman erilaiset taustat sekä tulkkivälitteisen työskentelyn erityiskysymykset. Heino, Jäppinen, Lamponen ja Haikonen (2024) ovat tutkineet, miten kokemusasiantuntijanuoret ja -vanhemmat sekä sosiaalityöntekijät kuvaavat luottamusta ja sen muodostumista lastensuojelun kontekstissa. Heinon ym. (2024) tutkimuksen mukaan luottamus rakentuu erityisesti tasavertaisuuden, ajan antamisen, välittämisen ja työntekijän pysyvyyden varaan, kun taas sitä heikentävät asiakassuhteen epäsymmetria, suuret asiakasmäärät, työntekijöiden vaihtuvuus ja asiantuntijakeskeinen työote. Kainulaisen (2025) pro gradu -tutkimuksessa puolestaan tarkastellaan ammattilaisten välistä luottamusta lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta. Tutkimus osoittaa, että luottamus rakentuu vuorovaikutuksessa, vastuiden selkeydessä, toisten asiantuntijuuden arvostamisessa sekä yhteistyön rakenteellisissa edellytyksissä. Samalla tutkimus tuo esiin, että epäselvät roolit, puutteellinen tieto lastensuojelun ydintehtävästä ja rakenteellinen epävarmuus voivat heikentää luottamuksen rakentumista. Näin aiempi suomalainen tutkimus osoittaa, että luottamus lastensuojelussa rakentuu sekä vuorovaikutuksessa että työn rakenteellisissa ehdoissa.

Luottamusta sivuavia opinnäytetyön taseoisia tutkimuksia löytyy erityisesti lasten ja perheiden palveluista, varhaiskasvatuksesta sekä terveydenhuollon moniammatillisista tiimeistä, joissa luottamus nousee esiin yhteistyön edellytyksenä, mutta harvoin tutkimuksen varsinaisena

pääkohteena. (ks. esim. Kastelvuori 2024; Luotonen 2021; Tiainen, & Kinnunen 2024.) Näissä tutkimuksissa luottamusta tarkastellaan usein osana laajempaa yhteistyön, vuorovaikutuksen tai palveluintegraation kokonaisuutta.

Harisalo ja Miettinen (2010, 35) kuvaavat terveydenhuollon kontekstissa seitsemän käyttäytymisen piirrettä, joiden on todettu edistävän luottamuksen syntymistä ja vahvistumista ihmisten välillä. Ensimmäinen luottamusta luova käyttäytymisen piirre on sitoutuminen. Luottamus vahvistuu, kun ihmiset osoittavat sitoutuneisuutta työhönsä ja sen vaatimukseen. Sitoutuminen heijastaa vastuullista asennetta sekä halua toimia yhteisten tavoitteiden mukaisesti, mikä lisää ennakoitavuutta ja turvallisuuden tunnetta työyhteisössä. Toinen piirre on toisten tunteminen. Mitä paremmin ihmiset tuntevat toisensa, sitä helpompaa heidän on luottaa toisiinsa. Terveydenhuollossa tämä korostuu tiimityössä, jossa ymmärrys kollegoiden toimintatavoista, osaamisesta ja ajattelusta tukee sujuvaa yhteistyötä ja vähentää epävarmuutta. Kolmantena luottamusta vahvistavana tekijänä on vastuullinen käyttäytyminen ja vastuun kantaminen. Luottamusta on vaikea rakentaa tilanteissa, joissa vastuunottoa vältellään tai siirretään muille. Neljäs käyttäytymisen piirre on rehellisyys. Rehellisyys nähdään merkittävänä luottamusta luovana tekijänä, sillä rehelliset ihmiset eivät pyri peittämään todellisia aikomuksiaan tai merkityksiään puheissaan ja teoissaan. Vaikka inhimilliseen toimintaan voi ajoittain sisältyä epätäydellisyyttä, totuudellisuudella on taipumus tulla esiin, ja se muodostaa luottamuksen perustan. Viides piirre on käyttäytymisen johdonmukaisuus. Ihmisiin, jotka toimivat ennakoitavasti eivätkä muuta mielipiteitään tai toimintatapojaan arvaamattomasti, luotetaan enemmän. Johdonmukaisuus lisää hallittavuutta ja ennustettavuutta. Kuudentena piirteenä on avoin kommunikaatio. Avoin viestintä mahdollistaa vaikeiden ja herkkien asioiden käsittelyn sekä edistää ongelmien ratkaisemista ja varhaista puuttumista. Se tarkoittaa olennaisen tiedon jakamista ja vuorovaikutusta, joka tukee yhteistä ymmärrystä ja luottamuksen kehittymistä. Seitsemäs ja viimeinen luottamusta luova käyttäytymisen piirre on kyky käsitellä ja ratkaista ristiriitoja. Konfliktit ovat väistämätön osa työyhteisöjä, mutta ne eivät itsessään ole ongelma. Luottamuksen kannalta ratkaisevaa on se, miten ristiriitoja kohdataan ja käsitellään. Puutteelliset taidot konfliktien käsittelyssä heikentävät luottamusta, kun taas rakentava ja ratkaisukeskeinen lähestymistapa vahvistaa sitä.

Moniammatillisessa yhteistyössä luottamus on keskeinen edellytys sille, että eri toimijoiden osaaminen voi yhdistyä lapsen edun mukaiseksi kokonaisuudeksi. Parhaimmillaan tällainen yhteistyö vahvistaa luottamusta toimijoiden välillä ja edistää yhteisten ratkaisujen löytämistä

perheen ja lapsen auttamiseksi. Moniammatillinen yhteistyö tuo yhteen erilaista asiantuntijuutta. Se edellyttää asiakkaan tilanteesta nousevien yhteistyötarpeiden tunnistamista, yhteistä suunnittelua ja tavoitteellista työskentelyä. Parhaimmillaan moniammatillisuus tarkoittaa erilaisten asiantuntijuuksien yhdistämistä, mutta ilman selkeitä rakenteita ja yhteistä suuntaa se voi jäädä hajanaiseksi ja epäselväksi. Yhteistyön ytimessä ovat työntekijöiden välinen vuorovaikutus, kyky antaa ja vastaanottaa palautetta sekä valmius käydä avointa ja rakentavaa palautekeskustelua. Luottamus toimii tällaisessa yhteistyössä keskeisenä sosiaalisena mekanismina, joka mahdollistaa tiedon ja vastuun jakamisen, ja päätöksenteon epävarmoissa tilanteissa. Yhteistyön perusta rakentuu luottamukselle, kollegiaalisuudelle ja ammatillisten rajojen ylittämiseksi. (Isoherranen 2012; Pärnä 2012.)

Luhmannin (1988) näkökulmasta luottamus vähentää sosiaalisen toiminnan epäjärjestystä ja luo yhteistyölle ennakoitavan perustan, kun taas Hardinin (2002) mukaan luottamus rakentuu käsitykselle toisen osapuolen luotettavuudesta ja yhteisesti jaetuista tavoitteista. Yhdessä nämä näkökulmat korostavat, että luottamus on sekä rakenteellinen että relationaalinen ilmiö, joka mahdollistaa toimijoiden välisen yhteistyön epävarmuuden keskellä. Näin ollen moniammatillisessa yhteistyössä luottamus ei ole vain yksilöiden välinen tunne, vaan se kytkeytyy laajempiin institutionaalisiin rakenteisiin ja yhteisiin päämääriin.

Tässä tutkimuksessa luottamusta ja luotettavuutta ei erotella toisistaan, vaan niitä tarkastellaan toisiinsa kytkeytyvinä ja osin päällekkäisinä ilmiöinä. Tutkimuksen kohteena on se, miten lastensuojelun sosiaalityön ammatilliset käytännöt ja sosiaalityöntekijöiden toiminta näyttäytyvät muiden ammattiryhmien näkökulmasta luottamusta herättävinä ja luotettavina. Näin ollen luotettavuus ymmärretään tässä tutkimuksessa luottamusta rakentavana ja ylläpitävänä ilmiönä, kun taas luottamus nähdään koetun luotettavuuden seurauksena. Käsitteiden rinnakkainen käyttö perustuu myös tutkimuksen aineistoon, jossa vastaajat käyttävät vaihtelevasti luottamukseen ja luotettavuuteen viittaavia ilmaisuja kuvatessaan yhteistyökokemuksiaan. Tämän vuoksi käsitteiden erottelun sijaan tutkimuksessa keskitytään siihen, millaisia merkityksiä vastaajat liittävät lastensuojelun sosiaalityön luotettavaksi kokemiseen moniammatillisessa yhteistyössä.

4 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa käsittelen tarkemmin tutkimuksen toteutusta ja tutkimusasetelmaa. Luvun aluksi esittelen tutkimustehtävän ja tutkimuskysymykset. Sen jälkeen kuvaan aineiston sekä aineiston analyysissa käyttämäni tutkimusmenetelmän. Luvun lopuksi tarkastelen vielä tutkimuksen eettisyyteen liittyviä kysymyksiä.

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella, mitkä tekijät lisäävät lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tai sosiaalityön luotettavuutta muiden ammattiryhmien näkökulmasta moniammatillisessa yhteistyössä. Tutkimus kiinnittyy lastensuojelun toimintaympäristöön, jossa yhteistyötä tehdään erityisesti terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja opetustoimen sekä muiden sosiaalipalveluiden kanssa. Tutkimuksen keskiössä ei ole yksittäinen yhteistyötilanne, vaan laajempi kysymys siitä, mistä sosiaalityön luotettavuus rakentuu moniammatillisissa suhteissa ja millaiset tekijät vahvistavat tai heikentävät sitä.

Tutkimuksessa luottamusta lähestytään yhteiskuntatieteellisen luottamusteorian näkökulmasta. Tarkastelu nojautuu erityisesti Luhmannin (1988) ja Hardinin (2002) näkemyksiin luottamuksen sosiaalisesta ja institutionaalisesta luonteesta. Sosiaalityön näkökulmasta keskeistä on ymmärtää, miten luottamusta rakennetaan moniammatillisessa verkostossa ja mitkä tekijät vahvistavat lastensuojelun sosiaalityöntekijän tai työntekijän luotettavuutta osana yhteistyötä. Näiden lähtökohtien pohjalta tutkimuksessa tarkastellaan, mitkä tekijät vahvistavat tai heikentävät lastensuojelun sosiaalityön luotettavuutta moniammatillisessa työympäristössä. Tutkimuksen tavoitteisiin vastataan seuraavan tutkimuskysymyksen avulla:

Mitkä tekijät vahvistavat tai heikentävät lastensuojelun sosiaalityön luotettavuutta moniammatillisessa yhteistyössä?

4.2 Aineiston kuvaus

Aineisto on kerätty Luottamuksen rakentuminen lastensuojelun sosiaalityötä kohtaan (LURA) -tutkimushankkeen yhteydessä. Hanke sijoittuu vuosille 2024–2025 ja on sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama (VTR). Helsingin ja Turun yliopistojen LURA-konsortiohankkeessa tarkastellaan luottamuksen rakentumista lastensuojelun sosiaalityötä

kohtaan. Ilmiötä tutkitaan hyvinvointialueilla työskentelevien lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden, sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisten sekä lastensuojelun asiakkaina olleiden nuorten ja vanhempien näkökulmista. Näin luottamusta lastensuojeluun lähestytään kahdella tasolla: moniammatillisen yhteistyön ja asiakassuhteiden näkökulmista. Hankkeen tavoitteena on ensinnäkin tarkastella luottamuksen rakentumista sekä teoreettisella että käytännöllisellä tasolla. Toiseksi tavoitteena on tuottaa tutkimusperusteista tietoa luottamuksen rakentumisen prosessista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Kolmanneksi hankkeessa pyritään kehittämään lastensuojelun sosiaalityön kontekstissa luottamusta tukevia käytäntöjä ja menetelmiä. (Heino 2024.)

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään LURA-hankkeen määrällisen kyselytutkimuksen aineistoa. Kysely on toteutettu lokakuun ja marraskuun 2024 välisenä aikana. Kysely kohdistettiin sosiaali- ja terveystalouden sekä kasvatus- ja opetusalan ammattilaisille, jotka työskentelevät Varsinais-Suomen, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueilla sekä Helsingissä ja Turussa (N = 638). Lisäksi alle 10 prosenttia vastauksista on peräisin järjestöissä, esimerkiksi lastensuojelulaitoksissa työskenteleviltä sosiaali- ja kasvatusalan ammattilaisilta.

Tutkimuksen analyysi kohdistuu kyselyn avovastauksiin, joissa vastaajia pyydettiin kuvaamaan, mitkä tekijät heidän näkemyksensä mukaan lisäisivät lastensuojelun sosiaalityön ja/tai sosiaalityöntekijöiden luotettavuutta. Avoimeen kysymykseen vastasi yhteensä 341 henkilöä. Vastausten laajuus vaihteli yksittäisistä sanoista ja virkkeistä useamman lauseen mittaisiin vastauksiin. Kokonaisuudessaan aineisto muodostui 23 sivusta A4-muotoista tekstiä, kun fonttikoko oli 12 ja riviväli 1.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, koska tavoitteena on tarkastella vastaajien luotettavuuteen liittämiä merkityksiä eikä mitata ilmiön yleisyyttä. Laadullisen aineiston analyysin tavoitteena on jäsentää kerätty aineisto kokonaisuudeksi, jonka pohjalta voidaan tehdä monipuolinen ja hyvin perusteltu tulkinta sekä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimusraportissa tutkija kuvaa koko tutkimusprosessin sanallisesti, selkeästi ja ymmärrettävästi, esitellen sen eri vaiheet loogisena kokonaisuutena. (Puusa 2020, 148.)

Laadullista aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin. Analyysimenetelmiä voidaan jäsentää esimerkiksi aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen ja teorialähtöiseen

lähestymistapaan. Tällainen jaottelu auttaa huomioimaan ne tekijät, jotka ohjaavat analyysia eri tavoin. Lähestymistavan valinta liittyy erityisesti siihen, millainen rooli teorialla on tutkimuksessa. Analyysissa voidaan tunnistaa aiemmin tiedetyn vaikutus, mutta tarkoituksena ei ole varsinaisesti testata teoriaa, vaan pikemminkin avata uusia näkökulmia ja tulkintamahdollisuuksia. Analyysi voi käynnistyä aineistolähtöisesti, jolloin havainnot nousevat suoraan tutkijan tulkitsemina aineistosta. Prosessin edetessä analyysia aletaan ohjata myös teoreettisen viitekehyksen avulla. Teoriasidonnaisessa analyysissa päättely perustuu abduktiiviseen logiikkaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tutkija liikkuu vuorotellen aineiston ja teorian välillä: aineistosta nousevia havaintoja verrataan olemassa olevaan teorian tietoon, ja niiden pohjalta muodostetaan uusia, parhaiten ilmiötä selittäviä tulkintoja. Abduktiivinen päättely ei ole puhtaasti aineistosta nousevaa eikä täysin teoriasta johdettua, vaan se yhdistää molemmat. Tutkijan ajatteluprosessiin vaikuttavat siis samanaikaisesti aineistosta nousevat havainnot sekä aiempi teoreettinen tieto, jotka yhdessä ohjaavat tulkintojen rakentumista. (Puusa 2020, 151.)

Aineiston analyysimenetelmänä käytetään teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, jossa analyysi etenee aineistolähtöisesti, mutta sen tulkintaa ohjaa olemassa oleva teoreettinen viitekehys. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa teoria ei suoraan ohjaa analyysia, mutta analyysissa on kytköksiä teoriaan. Kytkökset eivät suoraan pohjautu teoreettiseen malliin, vaan teoria toimii lähinnä apuna analyysin etenemisessä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Sisällönanalyysi on joustava menetelmä, jota voidaan hyödyntää monenlaisissa laadullisissa tutkimuksissa, ja se onkin yksi käytetyimmistä tavoista käsitellä ja tulkita laadullista aineistoa (Puusa & Juuti 2020, 148). Sisällönanalyysin avulla dokumentteja voidaan tarkastella järjestelmällisesti ja objektiivisesti. Menetelmän tavoitteena on kuvata tutkittavaa ilmiötä tiiviisti ja yleistettävästi siten, että aineiston sisältämä informaatio säilyy mahdollisimman muuttumattomana. Menetelmän tarkoituksena on tuottaa tietoa, uusia oivalluksia, tosiasioiden kuvauksia sekä käytännön toiminnan kannalta hyödyllisiä näkökulmia. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Teoriaohjaava sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmivaiheiseksi prosessiksi, jonka vaiheita ovat aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta ne eivät ole suoraan minkään teoreettisen mallin ohjaamia, vaan lähinnä aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa analyysin rakentumista. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tutkijan tavoitteena on muokata hajanaisesta aineistosta selkeä ja looginen kokonaisuus, jonka avulla voidaan tehdä perusteltuja

johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Analyysiprosessi rakentuu tulkinnan ja päättelyn varaan, ja siinä edetään konkreettisesta aineistosta kohti abstraktimpaa ja käsitteellisempää ymmärrystä ilmiöstä. Sisällönanalyysi toimii keinona järjestää ja jäsentää empiiristä aineistoa niin, että sen tulkinta on mahdollista. Analyysissa on tärkeää pyrkiä totuudenmukaiseen ja uskottavaan tulkintaan sekä perustella huolellisesti tehdyt ratkaisut (Puusa 2020, 149).

4.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysin aloitin perehtymällä aineistoon kokonaisuutena ja lukemalla sen useaan kertaan läpi. Tavoitteena oli muodostaa alustava käsitys siitä, millaisia teemoja vastaajat liittivät lastensuojelun sosiaalityön luotettavuuteen. Alustavan perehtymisen jälkeen siirryin tunnistamaan tekstistä samankaltaisia ilmaisuja ja kokemuksia, jotka kuvasivat vastaajien näkemyksiä luottamusta vahvistavista ja heikentävistä tekijöistä. Analyysin tavoitteena oli tunnistaa aineistosta keskeisiä teemoja ja toistuvia ilmaisuja, joita useampi vastaaja oli tuonut esiin. Analyysin tavoitteena oli tunnistaa aineistosta keskeisiä teemoja ja toistuvia ilmaisuja, joita useampi vastaaja oli nostanut esiin. Kiinnitin huomiota erityisesti sellaisiin havaintoihin, jotka toistui eri vastaajien kirjoituksissa ja muodostivat näin analyysin kannalta merkityksellisiä kokonaisuuksia eli luokkia. Tässä tutkimuksessa aineiston analyysia rajattiin kuitenkin siten, että varsinaisen luokittelun ulkopuolelle jätettiin pääsääntöisesti sellaiset havainnot, jotka esiintyivät aineistossa vain kerran, kuten yksittäiset persoonallisuuspiirteet. Tämän ratkaisun tavoitteena oli vähentää satunnaisten mainintojen vaikutusta ja vahvistaa tulosten tulkinnallista johdonmukaisuutta.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole tuottaa luotettavaa tietoa siitä, missä määrin tai kuinka usein jokin ilmiö esiintyy, vaan tuoda esiin erilaisia näkökulmia, joiden kautta ilmiötä voidaan tarkastella (Juuti & Puusa 2020). Tätä vaihetta voidaan pitää analyysin orientaatiovaiheena, jossa tutkija muodostaa alustavia tulkintoja aineiston keskeisistä merkityskokonaisuuksista (Tuomi & Sarajärvi 2018). Perehtymisen jälkeen siirryin erittelemään aineistoa tunnistamalla samankaltaisia ilmauksia, jotka kuvasivat vastaajien näkemyksiä luottamusta lisäävistä tekijöistä. Merkitsin toistuvia tai sisällöllisesti samansuuntaisia kohtia värikynillä, mikä auttoi havainnoimaan aineistossa toistuvia teemoja ja merkitysrakenteita. Tätä vaihetta voi kuvata pelkistämiseksi, jossa aineistosta irrotetaan tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset ilmaukset. Pelkistettyjen ilmausten pohjalta muodostin luokkia, jotka kuvasivat vastaajien esiin nostamia keskeisiä näkökulmia luottamuksen vahvistamiseen. Näin aineisto eteni yksittäisistä ilmauksista kohti abstraktimpia

kokonaisuuksia teoriaohjaavan sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018; Elo & Kyngäs 2008).

Seuraavaksi pelkistetyt ilmaukset koottiin sisällöllisesti toisiaan lähellä oleviksi ryhmiksi, jolloin muodostui aineistolähtöisiä alaluokkia. Ryhmittelyvaiheessa luokat tarkentuivat niin, että ne kuvasivat vastaajien esiin nostamia luottamuksen vahvistumiseen liittyviä keskeisiä näkökulmia. Lopuksi alaluokkia yhdistettiin laajemmiksi yläluokiksi eli abstraktimmiksi kokonaisuuksiksi, jotka kuvasivat luottamuksen rakentumisen keskeisiä ulottuvuuksia lastensuojelun sosiaalityössä.

Analyysiprosessi eteni näin vaiheittain yksittäisistä ilmauksista kohti teoreettisesti jäsennettyjä käsitteitä. Prosessin tavoitteena oli säilyttää aineiston alkuperäinen informaatio mahdollisimman muuttumattomana, mutta samalla abstrahoida vastauksia laajempiin ilmiöitä kuvaaviin kokonaisuuksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018). Aineiston analyysin tuloksena muodostui kaksi pääluokkaa: *Yhteistyö luottamuksen keskeisenä rakentajana ja lastensuojelun järjestelmään kohdistuva luottamus.*

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää, luotettavaa ja tuloksiltaan uskottavaa vain, jos se toteutetaan hyvän tieteellisen käytännön (HTK) mukaisesti. Eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan HTK:n keskeisiä periaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (TENK 2023). Tässä tutkimuksessa olen sitoutunut noudattamaan näitä periaatteita koko tutkimusprosessin ajan.

Tämän tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida laadullisen tutkimuksen keskeisten periaatteiden, kuten aineiston käsittelyn läpinäkyvyyden, tulkintojen perusteltavuuden ja tutkimusprosessin johdonmukaisuuden näkökulmista (Puusa & Juuti 2020). Tutkimuksen tavoitteena ei ollut tuottaa yleistettävää tietoa kaikista lastensuojelun yhteistyötahojen näkemyksistä, vaan muodostaa aineistoon perustuva ymmärrys siitä, millaiset tekijät näyttäytyvät luottamusta vahvistavina tai heikentävinä juuri tässä aineistossa. Näin ollen tutkimuksen arvo ei perustu tilastolliseen yleistettävyyteen, vaan siihen, kuinka uskottavasti ja huolellisesti aineistosta tehdyt tulkinnat on rakennettu. Tulokset rakentuvat aineistossa toistuneiden teemojen ympärille, ja tulkintoja on havainnollistettu suorilla aineisto-otteilla. Sitaattien käyttö tekee näkyväksi sen, mihin johtopäätökset perustuvat, ja mahdollistaa lukijalle tulkintojen arvioinnin. Lisäksi analyysissa on pyritty erottamaan toisistaan aineistosta

nousevat havainnot ja niistä tehdyt teoreettiset tulkinnat. Tämä lisää tutkimusprosessin läpinäkyvyyttä.

Aineiston eettisyyteen liittyvät kysymykset ulottuvat koko aineiston elinkaareen (Vilka 2021). Tutkijana käytössäni oli valmis kyselyaineisto. Koska aineisto on kerätty osana LURA-hanketta, aineiston keruuseen ja tutkimukseen osallistumiseen liittyvät eettiset kysymykset on käsitelty hankkeen yhteydessä. Kyselyyn vastanneet ovat antaneet suostumuksensa vastaustensa käyttämiseen tutkimustarkoituksessa.

Oman tutkielmani näkökulmasta aineistoon liittyvät eettiset kysymykset kohdistuvat erityisesti aineiston säilyttämiseen, käsittelyyn, analysointiin ja hävittämiseen. Aineiston käyttö on edellyttänyt vaitiolosopimuksen tekemistä, ja sen säilyttäminen sekä käsittely vaativat vastuullista ja tietoturvallista toimintaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että säilytän aineiston asianmukaisesti suojattuna enkä luovuta sitä ulkopuolisille. Tutkielman valmistuttua aineisto hävitetään asianmukaisesti.

Vaikka vastaukset ovat anonyymejä, tutkimuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota vastaajien yksityisyyden suojaan. Tutkijalle luovutettu aineisto on pseudonymisoitu, ja aineistolainauksia käytettäessä on varmistettu, ettei yksittäisiä tutkimukseen osallistuneita henkilöitä voida tunnistaa. Eettisesti on myös tärkeää huomioida, että tutkijana olen käyttänyt valmiiksi kerättyä aineistoa, jonka tutkimusaihe ja aineistonkeruu ovat toteutuneet LURA-hankkeen kautta. Tästä huolimatta aineiston analysoinnissa ja tulosten raportoinnissa on olennaista säilyttää tutkimuksellinen riippumattomuus, puolueettomuus ja tasapuolisuus.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on tärkeää tunnistaa myös sen rajoitukset. Ensinnäkin aineisto koostuu muiden sosiaalipalveluiden, terveydenhuollon sekä kasvatus- ja opetustoimen ammattilaisten vastauksista, eikä tässä tutkimuksessa tarkastella eri ammattiryhmien välisten näkemysten mahdollisia eroja. Tämän vuoksi tutkimus tuottaa yleiskuvaa niistä tekijöistä, jotka vastaajien käsitysten mukaan liittyvät luottamuksen rakentumiseen, mutta ei mahdollista ammattiryhmäkohtaisten painotusten yksityiskohtaisempaa analyysia. Toiseksi aineisto perustuu vastaajien omiin kokemuksiin, käsityksiin ja tulkintoihin luottamuksesta. Näin ollen tulokset kuvaavat sitä, millaisia tekijöitä vastaajat liittävät luottamuksen vahvistumiseen, eivätkä sellaisenaan lastensuojelun sosiaalityöhön tai sosiaalityöntekijöihin kohdistuvan luottamuksen tasoa. Koska aineistossa kysyttiin, mitkä tekijät lisäisivät luottamusta lastensuojelun sosiaalityötä ja/tai

sosiaalityöntekijää kohtaan, tutkimus ei mittaa vastaajien nykyistä luottamuksen määrää. Vaikka vastaajat nostivat esiin luottamusta vahvistavia tekijöitä, näiden perusteella ei voida tehdä suoria johtopäätöksiä siitä, kuinka vahvaa tai heikkoa heidän luottamuksensa lastensuojelun sosiaalityöhön tai sosiaalityöntekijöihin yleisesti ottaen on.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija toimii väistämättä aktiivisena aineiston tulkitsijana, minkä vuoksi myös tutkijan omat kokemukset, taustat ja ennakkokäsitykset voivat vaikuttaa analyysiin (Vilkkä 2021). Tässä tutkimuksessa luotettavuutta on pyritty vahvistamaan kuvaamalla analyysiprosessi mahdollisimman läpinäkyvästi ja perustelemalla tehdyt tulkinnat aineiston avulla. Tästä huolimatta on mahdollista, että toinen tutkija olisi tehnyt samasta aineistosta osin erilaisia tulkintoja tai painottanut analyysissa toisia teemoja.

Tutkijana minulla on myös omaa kokemusta lastensuojelun ja tutkimuksen kohderyhmän välisestä yhteistyöstä. Tämän vuoksi osa aineistosta esiin nousseista havainnoista oli minulle entuudestaan tuttuja, ja tunnistin samoja yhteistyötä ja luottamuksen rakentumista heikentäviä tekijöitä myös omien kokemusteni pohjalta. Olen kuitenkin pyrkinyt analyysivaiheessa tarkastelemaan aineistoa mahdollisimman avoimesti ja tuomaan esiin erityisesti ne teemat, jotka nousivat aineistossa selkeimmin esille. Valmiiksi kerätty aineisto loi etäisyyttä sekä tutkimusvaiheeseen että tutkimukseen osallistujiin, mikä helpotti aineiston tarkastelua analyttisesti. Aineistoa käsitellessäni pyrin toimimaan ensisijaisesti tutkijan roolissa, jotta omat mielipiteeni eivät vaikuttaisi analyysiin tai tutkimustuloksiin.

5 Luottamusta vahvistavat tai heikentävät tekijät lastensuojelun moniammatillisessa yhteistyössä

Analyysissa tarkastellaan muiden sosiaalipalveluiden, terveydenhuollon sekä kasvatus- ja opetusalan ammattilaisten vastauksia kysymykseen siitä, mitkä tekijät vahvistavat tai heikentävät lastensuojelun sosiaalityön ja/tai sosiaalityöntekijöiden luotettavuutta moniammatillisessa yhteistyössä. Kysymys oli muotoiltu koskemaan sekä sosiaalityötä että sosiaalityöntekijää. Aineiston analyysi osoitti kuitenkin, etteivät vastaajat selvästi erottaneet näitä toisistaan, vaan ne näyttäytyivät vastauksissa toisiinsa kietoutuneina. Tästä syystä analyysissa ei tehdä jyrkkää eroa sosiaalityön ja sosiaalityöntekijän välille, vaan niitä tarkastellaan rinnakkaisina luottamuksen kohteina.

Analyysissa ei vertailla terveydenhuollon, muiden sosiaalipalveluiden ja kasvatus- ja opetustoimen henkilöstön vastauksia keskenään, vaan tavoitteena on tuottaa yleistä tietoa siitä, miten luottamusta lastensuojeluun voidaan moniammatillisessa yhteistyössä vahvistaa.

Tutkimustulokset rakentuvat aineistossa vahvimmin esiin nousseiden teemojen ympärille. Vaikka luottamuksen teoreettisessa tarkastelussa luottamus voi rakentua myös toimijan henkilökohtaisten ominaisuuksien, kuten ystävällisyyden, empaattisuuden tai inhimillisyyden varaan, tämä ulottuvuus ei aineistossa juurikaan korostunut. Vain yksittäiset vastaajat nostivat esiin esimerkiksi ystävällisyyden ja inhimillisyyden luotettavuutta vahvistavina tekijöinä. Aineistossa painottuivat sen sijaan yhteistyöhön, tiedonkulkuun, avoimuuteen ja lastensuojelun toiminnan ymmärrettävyyteen liittyvät tekijät.

5.1 Yhteistyö luottamuksen keskeisenä rakentajana

Aineiston systemaattinen tarkastelu osoitti, että vastaajien näkemykset lastensuojelun sosiaalityön luotettavuudesta keskittyivät vahvasti yhteistyön eri ulottuvuuksiin. Yhteistyö muodostui analyysin perusteella keskeiseksi yläluokaksi, jonka alle ryhmittivät luotettavuutta lisääviksi koetut tekijät. Nämä tekijät liittyivät erityisesti tiedonkulkuun sekä yhteistyön avoimuuteen ja vastavuoroisuuteen.

Yhteistyön nousu aineistosta keskeiseksi yläluokaksi voidaan tulkita siten, että vastaajat pitävät luottamusta prosessina, joka syntyy vuorovaikutuksessa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja muiden toimijoiden kanssa. Aineiston analyysin perusteella luottamuksen rakentuminen näyttäytyi hyvinkin käytännönläheisenä. Luottamusta vahvistivat

erityisesti sellaiset toimenpiteet ja toimintatavat, jotka ovat näkyviä ja koettavissa arjen yhteistyössä, kuten vastavuoroinen keskustelu ja tiedonkulku yhteistyön osapuolten kesken. Aiempi moniammatillisen yhteistyön tutkimus tukee tätä tulosta, jonka mukaan luottamus syntyy arjen konkreettisissa kohtaamisissa ja yhteistyön käytännöissä (Isoherranen 2012; Pärnä 2012). Tämä tulkinta on linjassa Luhmannin (1988) näkemyksen kanssa, jonka mukaan luottamus rakentuu sosiaalisessa toiminnassa ja helpottaa monimutkaisten tilanteiden hallintaa. Myös Hardin (2002) korostaa luottamusta relationaalisena ilmiönä, jolloin luottamus ei ole yksilön sisäinen ominaisuus, vaan perustuu käsitykseen toisen osapuolen luotettavuudesta ja jaetuista tavoitteista. Aineistosta nousi vahvasti esiin tiedonkulun puute luottamusta heikentävänä tekijänä sekä avoimuus ja vastavuoroisuus luottamuksen edellytyksinä.

5.1.1 Tiedonkulun puute

Aineiston perusteella tunnistettiin kokemus tiedonkulun puutteellisuudesta lastensuojelun ja sen yhteistyötahojen välillä. Vastaajien mukaan luottamusta lastensuojelun sosiaalityötä kohtaan lisäisi merkittävästi avoimempi ja vastavuoroisempi tiedonvaihto. Yhteistyötahot kuvasivat tiedonkulun olevan pääasiassa yksisuuntaista: he toimittivat tietoa lastensuojelulle, mutta eivät useinkaan saaneet tietoa takaisin siitä, miten asia eteni tai millaisia toimenpiteitä lastensuojelussa tehtiin. Erityisesti lastensuojeluilmoituksen jälkeinen tilanne näyttäytyi yhteistyötahoille ”katvealueena”, jossa prosessin kulku ja lapsen tai perheen apu jäi epäselväksi.

”Tiedon kulku on täysin yksisuuntaista. Koululta kysellään asioita, mutta ei tiedoteta mistään. Pienikin info riittäisi. esim. lastensuojeluilmoitus on otettu käsittelyyn.” (vastaaja 265)

”Tehtyäni lastensuojeluilmoituksen kouluni oppilaasta haluaisin tietää onko asia edennyt minnekkään ja miten minun tulee koulussa terveydenhoitajana jatkaa työskentelyä.” (vastaaja 261)

”Toimin ammattilaisena neuvolassa ja koen, että yhteistyö sosiaalityön kanssa toimii vain yhteen suuntaan. Meiltä edellytetään lastensuojeluilmoitusten tekoa ja huolen ilmaisemista. Meitä ei kuitenkaan informoida mistään, eikä meihin olla missään vaiheessa yhteydessä. Tämä ei mielestäni palvele myöskään perhettä, läpinäkyvä ammattilaisten yhteistyö olisi mielestäni toimiva ratkaisu. Harva asiakas kuitenkaan kieltää yhteistyötä.” (vastaaja 285)

Katvealue lastensuojeluilmoituksen jälkeen näyttäytyy aineistossa tilana, jossa ammattilainen jää ilman tietoa, varmuutta ja osallisuuden kokemusta. Aineiston perusteella voidaan tulkita, että joissakin tilanteissa ilmoituksen tekeminen voi olla myös emotionaalisesti ja eettisesti raskasta ilmoituksen tekijälle, koska se vaatii huolen sanoittamista, vastuun ottamista ja joskus myös suhteen riskeeraamista perheeseen. Kun tämän jälkeen seuraa hiljaisuus, voi ilmoittajataholla syntyä kokemus siitä, että ammattilainen on "jättänyt" perheen järjestelmän varaan ilman näkyvää jatkumoa. Katvealueeseen voi liittyä myös epätietoisuutta, huolta ja jopa syyllisyyttä. Huolen ilmaissut ammattilainen voi pohtia, että teinkö oikein, auttoiko tämä vai pahensiko perheen tilannetta? Ilman palautetta ammattilainen ei voi arvioida oman toimintansa vaikutuksia. Tämä voi heikentää ammatillista varmuutta ja luottamusta järjestelmään. Tiedonkulun näkökulmasta yhteistyösuhde on rakenteellisesti olemassa: lakisääteinen velvollisuus täyttyy, kun yhteistyökumppanit tekevät lastensuojeluilmoituksen ja tieto lapsen tilanteesta välittyy lastensuojelulle. Yhteistyö näyttää aineiston perusteella täyttävän muodolliset vaatimukset, mutta se ei kaikissa tilanteissa näyttäydy vastaajille kumppanuutena, vaan pikemminkin velvoitteena.

"Yhteistyön tekeminen eri tahojen kanssa ja lapsen tilanteessa merkityksellisen tiedon vaihto. Olen aina ihmetellyt, miksi esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen tekijään (esim. päiväkotit, perheneuvola) ei olla lastensuojelusta yhteyksissä, miten asia jatkuu perheessä. Usein jää huoli ja epätietoisuus lapsesta. Mielestäni lapsen ja perheen hyvinvointi lisääntyisi yhteistyön tekemisen kautta esim. lasu + päiväkotit." (vastaaja 333)

"Nyt jää vain epätietoisuus siitä, onko asioita viety eteenpäin ja onko ilmoitus johtanut toimenpiteisiin, saako perhe apua. Näin ollen oma huoli perheestä vaan jatkuu." (vastaaja 23)

Koettu epätasapaino tiedonkulussa on merkittävä luottamuksen rakentumisen kannalta. Luhmannia (1988) analysoiden luottamus edellyttää ennakoitavuutta ja kokemusta järjestelmän toiminnan läpinäkyvyydestä. Mitä vähemmän toimijat voivat arvioida toisen osapuolen toimintaa, sitä vaikeammaksi luottamuksen muodostuminen käy. Hardinin (2002) käsitys luottamuksesta korostaa puolestaan sitä, että osapuolten täytyy voida olettaa, että toinen toimii tavalla, joka huomioi heidän intressinsä. Kun yhteistyötahot kokevat jäävänsä ilman olennaista tietoa, heidän on vaikea arvioida lastensuojelun toimintaa tai varmistua siitä, että heidän antamansa tieto johtaa lapsen kannalta tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin. Katvealue saattaa saada myös epäilemään sitä, että otetaanko ilmoittaja taho itsessään

vakavasti ja arvotetaan heitä tarpeeksi ammattilaisena huolen arvioimisen tasossa, kuten eräs vastaaja tuo esiin:

”Se, että ammattilaisena tehtyä lastensuojeluilmoitusta arvostetaan ja se otetaan vakavasti. Soitto ilmoituksen tekijälle selkeyttämään, miksi ilmoitus on tehty eikä tehdä oletuksia pelkästään ilmoituksesta tai kodin vastaanotosta.” (vastaaja 218)

Luottamuksen näkökulmasta lastensuojeluilmoituksen jälkeinen tiedonkulun katvealue vaikuttaa keskeisesti luottamuksen rakentumiseen. Luhmannin (1988) mukaan luottamus toimii mekanismina, joka vähentää sosiaalisen järjestelmän monimutkaisuutta. Kun prosessin kulku jää näkymättömäksi, monimutkaisuus ei vähene vaan lisääntyy, koska lastensuojelun yhteistyötahot joutuvat toimimaan epävarmuudessa ilman tietoa siitä, miten heidän käynnistämänsä prosessi etenee. Tällöin luottamus järjestelmän toimivuuteen ei vahvistu kokemuksen kautta, vaan jää oletuksen varaan. Hardinin (2002) näkökulmasta luottamus rakentuu oletukselle toisen osapuolen “sisäänrakennetusta intressistä” huomioida myös luottajan näkökulma. Mikäli ilmoituksen tehnyt ammattilainen ei saa minkäänlaista palautetta, voi syntyä kokemus siitä, ettei hänen asiantuntijuuttaan tai huoltaan pidetä merkityksellisenä. Tällöin luottamuksen pohja, joka rakentuu vastavuoroiselle intressille lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta, voi alkaa heikentyä.

5.1.2 Avoimuus ja vastavuoroisuus luottamuksen edellytyksinä

Luottamus mahdollistaa tiedon jakamisen, avoimen kommunikaation ja yhteisen ymmärryksen rakentumisen eri toimijoiden välillä. Ilman riittävää luottamusta moniammatillinen työskentely tyypistyy helposti rinnakkaiseksi toiminnaksi, jossa tietoa vaihdetaan niukasti ja päätöksenteko hajautuu ilman koordinaatiota. (esim. Alin ym. 2024.)

Aineistossa korostui tarve vahvistaa luottamusta erityisesti yhteistyön peruselementeissä. Vastaajat toivat esiin, että luottamusta voidaan rakentaa ennen kaikkea avoimuuden, vastavuoroisen tiedonvaihdon ja muiden ammattilaisten asiantuntemuksen huomioimisen kautta. Aineiston perusteella voidaan tulkita, että yhteistyötahot pitivät tärkeänä yhteisen tilannekuvan rakentamista lapsen ja perheen tilanteesta. Luottamus näyttäytyy syntyvän erityisesti silloin, kun eri toimijat kokevat oman tietonsa ja havaintonsa tulevan kuulluiksi ja tunnustetuiksi osaksi yhteistä arviota. Avoimuus, vastavuoroisuus ja kuulluksi tuleminen näyttäytyvät aineistossa moniammatillisen yhteistyön keskeisinä peruselementteinä.

”Avoimuus ja yhteistyö, jossa myös he kuuntelevat ja ottavat tietoa vastaan muilta ammattilaisilta ja että he antavat myös omaa tietoaan perheen/lapsen/nuoren tilanteesta meille”(vastaaja 33)

Aineistossa avoimuus ei näyttäyty pelkästään tiedon jakamisena, vaan myös edellytyksenä sille, että perheen, lapsen, koulun ja sosiaalitoimen välille voi rakentua yhteinen ymmärrys työskentelyn tavoitteista. Kun tavoitteet ovat yhteisiä ja niiden sisältö on kaikille toimijoille selkeä, myös ammattilaisten välinen luottamus voi vahvistua. Sen sijaan tilanteissa, joissa tiedonkulku on katkonainen, näkemykset lapsen tilanteesta eroavat toisistaan tai toimijat asemoituvat vastakkaisiin rooleihin, yhteisten tavoitteiden muodostaminen vaikeutuu.

”Yhteistyö koulun / opettajan suuntaan on monesti olematonta. Opettajien kuuluu kertoa kaikki ja olla yhteydessä, mutta opettaja ei juuri koskaan saa mitään tietoa sos.tt:ltä, vaikka esim. oppilaan / perheen sos.asiakkuus olisi kestänyt jo pitkään. Myös sos.työntekijät monesti luovat vastakkainasettelua opettajan ja perheen välille. Vaikka sos.tt ei olisi koskaan käynyt oppilaan koulussa / luokassa, hänellä on ollut näkemys mikä kaikki koulussa/opettajassa on "syynä" oppilaan tai perheen ongelmiin. Tämä ei ole kovin ammatillista toimintaa sos.tt:ltä. Onneksi on muutamia todella hyviäkin sos.tt:tä ollut vuosien varrella ja nämä työntekijät ovat olleet todellisia timantteja! Valitettavasti kaikkein vaikeimpien tapausten sos.tt:t ovat olleet perhettä myötäileviä; nämä perheet tarvitsisivat jämäkän sos.tt:n, joka asettaa perheelle rajat eikä vain myötäile.”(vastaaja 321)

Edellä oleva aineisto-ote osoittaa, että luottamuksen heikkeneminen liittyy vastaajien kokemuksissa erityisesti yksisuuntaiseen tiedonkulkuun, kuulluksi tulemisen puutteeseen ja toimijoiden väliseen vastakkainasetteluun. Samalla sitaatti tekee näkyväksi, ettei vastaaja rakenna sosiaalityöstä yksiselitteisen kielteistä kuvaa, vaan erottaa heikot yhteistyökokemukset niistä tilanteista, joissa sosiaalityöntekijä on onnistunut yhteistyössä erityisen hyvin. Tämä viittaa siihen, että yhteistyön onnistumiseen vaikuttaa myös yksittäisten työntekijöiden toimintatavat ja kyky rakentaa luottamusta eri osapuolten välille. Näin aineisto korostaa, että avoimuus, vastavuoroisuus ja toisen asiantuntijuuden tunnistaminen ovat moniammatillisen yhteistyön laadun kannalta keskeisiä tekijöitä.

Aineistossa avoimuus ei myöskään rajoitu vain ammattilaisten väliseen suhteeseen, vaan ulottuu myös perheen asemaan yhteistyöprosessissa. Avoimuudella viitattiin myös siihen, että perheelle kerrotaan selkeästi, mitä heiltä odotetaan ja miten prosessi etenee.

”Avoimuus perheelle siitä, mitä heiltä odotetaan”(vastaaja 35)

Avoimuus näyttäytyy näin yhtenä luottamuksen keskeisenä rakennusaineena. Luottamus ei synny pelkästään rakenteiden tai muodollisten roolien kautta, vaan vuorovaikutuksessa, jossa tieto liikkuu molempiin suuntiin ja eri toimijoiden asiantuntemus tunnustetaan tasavertaiseksi. Mikäli vuorovaikutus jää yksisuuntaiseksi tai toisen osapuolen näkemykset sivuutetaan, yhteistyö voi alkaa näyttäytyä rinnakkaisena toimintana yhteisen työskentelyn sijaan. Aineistossa tämä konkretisoituu esimerkiksi kokemuksena siitä, ettei varhaiskasvatuksen näkemyksiä kuunnella tai oteta vakavasti.

”Avoin ja asiallinen kommunikointi, asioiden puheeksi otto, aktiivisempi yhteistyö varhaiskasvatuksen ja sostyön välillä. Luottamuspula. VK:ta ei kuunnella tai oteta tosissaan.”(vastaaja 45)

Luottamuksen kannalta ei siis ole riittävää, että lastensuojelu ainoastaan kerää tietoa muilta toimijoilta, vaan olennaista on, että tieto myös palautuu yhteiseen työskentelyyn, täydentyy ja saa uusia merkityksiä ammattilaisten välisessä keskustelussa. Aineiston perusteella avoimuutta voidaan tarkastella myös vallan näkökulmasta; sillä, kenellä on mahdollisuus tulla kuulluksi, osallistua tilanteen määrittelyyn ja rakentaa yhteistä ymmärrystä, näyttää olevan merkitystä luottamuksen kannalta (ks. Isola, Hekkala, Leppänen 2025). Parhaimmillaan avoimuus voi rakentua yhteiseksi dialogiksi, jossa eri toimijoiden näkemykset eivät jää toisistaan irrallisiksi havainnoiksi, vaan ne liitetään osaksi lapsen ja perheen tilanteen yhteistä arviointia. Tätä yhteistyötä voidaan havainnollistaa myös erään vastaajan ajatuksena luottamuksen lisääntymisestä:

”Avoin ammatillinen keskustelu, kaikkien osapuolien näkemysten kuuleminen ja reflektioiva keskustelu haastavien asiakastilanteiden ympärillä.”(vastaaja 44)

Tämän analyysihavainnon perusteella avoimuus voidaan tulkita yhdeksi luottamuksen keskeiseksi ehdoksi moniammatillisessa yhteistyössä. Se ei tarkoita ainoastaan tiedon jakamista, vaan myös kokemusta siitä, että yhteistyö perustuu keskinäiseen arvostukseen, dialogisuuteen ja jaettuun vastuuseen. Avoimen ja reflektioivan keskustelun voidaan tulkita mahdollistavan sen, että ammattilaiset voivat tuoda esiin myös epävarmuuksiaan, huoliaan ja erilaisia tulkintojaan ilman pelkoa sivuuttamisesta. Juuri tällainen vuorovaikutus vahvistaa luottamusta sekä toisiin ammattilaisiin että itse yhteistyöprosessiin. Tätä voidaan tarkastella myös Hallamaan (2017) kuvaamien luottamussuhteiden näkökulmasta. Luottamus ei ole vain yksilön sisäinen uskomus toisen luotettavuudesta, vaan suhde, joka rakentuu ja vahvistuu vuorovaikutuksessa. Jos vuorovaikutus jää yksisuuntaiseksi tai katkonaiseksi, luottamussuhde ei pääse vahvistumaan. Havainto tukee aiempaa tutkimusta, jonka mukaan moniammatillinen

yhteistyö toimii parhaiten silloin, kun se rakentuu tasavertaisille suhteille, vastavuoroiselle vuorovaikutukselle ja keskinäiselle arvostukselle eikä vahvalle hierarkialle. Ammattilaisten kokemus kuulluksi tulemisesta ja tasapuolisesta asemasta vahvistaa sitoutumista yhteistyöhön (D'Amour ym. 2005; Harisalo & Miettinen 2010; Kekoni ym. 2019; Timperi ym. 2024.)

Aineistossa nousi lisäksi vahvasti esiin toive lastensuojelutyön läpinäkyvyydestä luotettavuutta vahvistavana tekijänä. Läpinäkyvyys mainittiin joissakin vastauksissa suoraan, mutta monissa vastauksissa se sisältyi myös laajempiin kuvauksiin avoimuudesta, tiedonkulusta ja toiminnan ymmärrettävyydestä. Aineiston perusteella läpinäkyvyys näyttäytyy tekijänä, joka vähentää epävarmuutta ja vahvistaa luottamusta lastensuojelun sosiaalityöhön.

*”Avoimuus, päätösten perustelut niin, että ne ovat kaikille ymmärrettävät.”
(vastaaja 38)*

Yhteistyötahot toivoivat läpinäkyvyyttä erityisesti lastensuojelun päätöksenteon perusteisiin. Osa vastaajista koki, että päätösten taustalla olevat perustelut esitetään toisinaan niin vaikeaselkoisesti, että niiden ymmärtäminen muodostuu haasteelliseksi. Tämä voi heikentää sekä luottamusta että mahdollisuuksia osallistua rakentavasti yhteiseen työskentelyyn. Läpinäkyvyyden kysymys kytkeytyy siten laajemmin siihen, miten viranomaiskäytännöt, päätöksenteko ja ammatillinen harkinta avautuvat yhteistyötahoille. Jos lastensuojelun päätökset näyttäytyvät vaikeaselkoisina, yhteisen ymmärryksen rakentuminen vaikeutuu, mikä voi heikentää moniammatillisen yhteistyön edellytyksiä (ks. Pärnä 2012). Myös aiemmassa tutkimuksessa on tuotu esiin, että muodollisia rakenteita korostava toimintakulttuuri voi vaikeuttaa yhteistyön käytännön toteutumista ja oikea-aikaisen tuen järjestymistä (Timperi ym. 2024).

Aineistossa tunnistettiin salassapitovelvollisuuden merkitys osana lastensuojelun toimintaa. Samalla osa vastaajista kuitenkin koki, että työntekijät turvautuvat liiaksi salassapitoon, mikä voi kaventaa mahdollisuuksia moniammatilliseen yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon. Tulkinnanvaraiseksi koettiin erityisesti se, milloin salassapito suojaa lasta ja perhettä ja milloin se estää tarpeellisen tiedon jakamista.

”Kokemuksia ns. ”ammatillisen vaitiolon taakse piiloutumisesta”, vaikka asiakas paikalla ja suostumukset saatu yhteisten asioiden käsittelyyn.”(vastaaja 53)

”Yhteistyötä helpottaisi, jos salassapidolla ei olisi niin isoa merkitystä eri ammattiryhmien kesken, kun puhutaan potilaan/asiakkaan asioista

yhteiskunnassamme. Sen taakse suojaudutaan ja piiloudutaan, kun ei haluta ottaa vaikeita asioita esiin/selvitettäväksi.”(vastaaja 250)

Vastaajat eivät vaikuta kyseenalaistavan salassapidon tarvetta sinänsä, vaan sen soveltamisen tapaa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän tiedonsaantioikeudet ja salassapitovelvollisuus voivat tuottaa moniammatilliseen yhteistyöhön epäsymmetrisiä asetelmia, jotka voivat heijastua luottamukseen ja yhteistyön sujuvuuteen. Salassapito voi käytännössä saada myös merkityksen, jossa sitä voidaan tulkita varovaisesti tai käyttää tavalla, joka estää tarkoituksenmukaista yhteistyötä myös silloin, kun tiedon jakamiselle olisi asiakkaan suostumus ja ammatillinen peruste. Lainausta ‘ammattillisen vaitiolon taakse piiloutumisesta’ voidaan tulkita viittaavan kokemukseen siitä, että salassapitoon vedotaan toisinaan myös tilanteissa, joissa kyse ei yhteistyötahojen näkökulmasta ole ensisijaisesti lapsen tai perheen edun suojaamisesta. Tällainen kokemus voi liittyä esimerkiksi epävarmuuteen ja varovaisuuteen. McGheen (2008, 149–150) mukaan tiedon jakaminen on keskeinen osa lastensuojeluun liittyvää moniammatillista yhteistyötä, mutta käytännössä sitä haastavat edelleen epäselvyydet siitä, mitä tietoa voidaan jakaa ja missä tilanteissa. Tiedon jakamiseen voi liittyä myös työntekijöiden varovaisuutta ja epävarmuutta siitä, mikä on sallittua ja tarkoituksenmukaista jakaa. Tämä voi heijastua lastensuojelun sosiaalityössä korostuneena varovaisuutena, joka saattaa yhteistyötahojen näkökulmasta näyttäytyä liiallisena salassapitoon tukeutumisena.

5.2 Lastensuojelun järjestelmään kohdistuva luottamus

5.2.1 Tieto lastensuojelun toiminnasta luottamuksen vahvistajana

Aineiston perusteella lastensuojeluun kohdistuvaa luottamusta vahvistaa erityisesti tieto lastensuojelun toiminnasta. Tässä aineistossa korostui etenkin yhteistyötahojen tarve saada enemmän tietoa lastensuojelun prosesseista, toimintatavoista ja käytännön työstä. Vastaajien puheessa toistui kokemus siitä, että lastensuojelun konkreettinen toiminta jää ulkopuolisille osin epäselväksi. Erityisesti epävarmuutta liittyi siihen, millaisissa tilanteissa lastensuojelu toimii, millaista tukea lapselle ja perheelle voidaan tarjota sekä siihen, miten eri prosessit etenevät käytännössä.

”Sosiaalityöntekijät voisivat enemmän käydä kouluissa ja päiväkodeissa kertomassa henkilökunnalle työstään, sekä varmistaa että kaikki henkilökunnan jäsenet tietävät, millaisissa asioissa voi ja millaisissa asioissa pitää ottaa yhteyttä lastensuojeluun. Epävarmuus usein nostaa kynnystä tehdä esimerkiksi huoli-ilmoitus lapsesta. ”Onko tämä nyt sellainen/niin iso asia, että se kuuluu

lastensuojelulle. Voiko lastensuojelu auttaa tässä asiassa. Pitääkö ensin keskustella perheen kanssa, haluavatko he että pyydetään lastensuojelulta apua, vai voiko hoitohenkilökunta päättää sen yksin.”(vastaaja 245)

Osa vastaajista toi esiin, että heidän mielikuvansa lastensuojelusta perustuu suurelta osin median kautta saatuun tietoon. Tällöin käsitys lastensuojelusta ei rakennu ensisijaisesti omakohtaisten kokemusten tai suoran tiedon varaan, vaan ulkopuolisten esitysten ja julkisen keskustelun kautta:

”Tieto siitä, millaista työ on ja millaisia toimenpiteitä eri tilanteissa tehdään. Oma luottamus perustuu tällä hetkellä media yksittäisten uutisten ja henkilöhaastattelujen varaan, mutta tieto prosesseista, auttamisen tavoista ja määristä ym. on vähäistä. Oikeastaan on hämmästyttävää, että en opettajana tiedä enempää.”(vastaaja 276)

Kun tietoa lastensuojelun arjen työstä, auttamisen tavoista ja käytännöistä ei ole saatavilla, tilalle rakentuu helposti median välittämä kuva. Media voi kuitenkin painottaa lastensuojelusta erityisesti kriisejä, epäonnistumisia ja poikkeuksellisia tilanteita, jolloin kuva toiminnasta muodostuu helposti yksipuoliseksi. Myös toinen vastaaja toi esiin tarpeen nykyistä tasapainoisemmalle julkiselle keskustelulle:

”Avoimempi kertominen/uutisointi yleisellä tasolla, eikä pelkästään epäonnistumisilla tai surullisilla kohtaloilla, ne eivät lisää luottamusta. Myös sosiaalityöntekijöiden itsensä pitää kertoa omasta työstään positiiviseen sävyyn.” (vastaaja 21)

Näiden vastausten perusteella median rooli voi näyttäytyä merkittävänä lastensuojelua koskevien käsitysten muotoutumisessa. Median välittämä tieto voi kuitenkin olla väritynyttä ja korostaa ongelmia tavalla, joka ei anna tasapainoista kuvaa lastensuojelun arjesta tai sen tarjoamasta tuesta. Tulkintaa tukee myös Keinäsen (2025) tutkimus, jonka mukaan lastensuojelusta rakentuvat mediarepresentaatiot näyttäytyvät sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta usein ongelmakeskeisinä ja osittain vääristyneen tiedon varaan rakentuvina. Tutkimuksen mukaan nämä mediaesitykset koetaan pääosin kielteisinä, ja niiden nähdään tuottavan lastensuojeluun liittyviä ennakkokäsityksiä. Tällaiset ennako-oletukset voivat vaikeuttaa luottamuksen rakentumista, sillä ne vaikuttavat siihen, millaisena lastensuojelu ja sen toimijat näyttäytyvät asiakkaiden, yhteistyökumppaneiden ja laajemman yleisön silmissä.

Aineistossa nousi vahvasti esiin tarve lisätä tietoa lastensuojelun toiminnasta erityisesti yhteistyötahoille. Tämä epäselvyys ei koskenut ainoastaan yksittäisiä työvaiheita, vaan laajemmin sitä, miten lastensuojelu toimii osana auttamisjärjestelmää. Tulosten perusteella

tieto lastensuojelun prosesseista näyttäytyy keskeisenä luottamusta vahvistavana tekijänä, sillä se lisää toiminnan ennakoitavuutta ja ymmärrettävyyttä yhteistyötahojen näkökulmasta.

*”Se, että tuntisi tätä aihetta ja aluetta paremmin. Itselleni se on lähinnä joku kaukainen instanssi, johon ollaan yhteydessä vain erittäin ikävissä tilanteissa”
vastaaja.”(vastaaja 234)*

”Sosiaalityön läpinäkyvyyden lisääminen, kertominen tarkalleen siitä, mitä sosiaalityö käytännössä on.”(vastaaja 241)

Tämä nostaa näkyväksi sen, että tiedon puute ei ole vastaajien näkökulmasta vain käytännön yhteistyöhön liittyvä haaste, vaan myös luottamuskysymys. Kun organisaation toiminta ja auttamistyön sisältö jäävät epäselviksi, lastensuojelun vaikuttavuuden arviointi vaikeutuu. Tällöin myös käsitys organisaation kyvystä toimia johdonmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti voi jäädä heikoksi. Aineiston perusteella voidaan ajatella, että tiedon saatavuus ja toiminnan läpinäkyvyys ovat keskeisiä organisaatioluottamuksen rakentumisen edellytyksiä. Luhmannin (1988) näkökulmasta tämä on ymmärrettävää, sillä luottamus edellyttää riittävää ennakoitavuutta: jos järjestelmän toiminta jää epäselväksi, sen monimutkaisuus ei vähene vaan lisääntyy.

Vastaajat toivat esiin myös toiveen siitä, että lastensuojelu jalkautuisi nykyistä enemmän yhteistyötahojen työympäristöihin kertomaan toiminnastaan. Tällainen suora vuorovaikutus nähtiin keinona lisätä tietoa, purkaa ennakkoluuloja ja vahvistaa yhteistyötä. Erityisen tärkeänä tätä pidettiin siksi, että työyhteisöissä on jatkuvasti uusia työntekijöitä, joiden tietämys lastensuojelusta voi olla vähäistä. Yksi vastaajista kuvasi asiaa seuraavasti:

”Lastensuojelun jalkautuminen yhteistyötahojen työpisteisiin, esim. tulisivat kertomaan toiminnastaan, koska työyhteisössä on aina uusia työntekijöitä ja paikasta/paikkakunnasta riippuen jollain ammattilaisilla vähemmän ja joillain enemmän yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Kun tietoisuus lisääntyy, työntekijöiden on helpompi ‘markkinoida’ lastensuojelua asiakkailleen ja sitä myötä asiakkaiden ennakkoluulot ja asenteet mahdollisesti muuttuisivat positiivisempaan suuntaan.”(vastaaja 108)

Sitaatti osoittaa, että yhteistyötahojen tiedon lisääntyminen ei näyttäydä aineistossa vain heidän oman luottamuksensa vahvistumisena, vaan myös mekanismina, jonka kautta lastensuojeluun liittyvät käsitykset välittyvät asiakkaille. Sitaatti nostaa esiin myös sen, että yhteistyötahojen oma ymmärrys lastensuojelusta voi vaikuttaa siihen, kuinka turvallisenä tai hyväksyttävänä palvelu asiakkaille näyttäytyy. Jos ammattilainen itse tuntee lastensuojelun toimintaperiaatteet ja kykenee kuvaamaan niitä selkeämmin, hänen on helpompi ottaa

lastensuojelu puheeksi tavalla, joka ei vahvasta pelkoa tai ennakkoluuloja. Tällöin ammattilainen voi toimia eräänlaisena välittäjänä asiakkaan ja lastensuojelun välillä, joka auttaa asiakasta jäsentämään lastensuojelua vähemmän uhkaavana ja ymmärrettävämpänä palveluna. Aineiston perusteella lastensuojelun jalkautuminen muiden toimijoiden työympäristöihin voi lisätä palvelun ymmärrettävyyttä, lähestyttävyyttä ja näkyvyyttä. Samalla se viittaa siihen, että luottamus ei ole pysyvä tai itsestään selvä tila, vaan se edellyttää jatkuvaa toiminnan avaamista erityisesti muuttuvissa moniammatillisissa verkostoissa. Kun ammattilaisilla on selkeämpi ja realistisempi kuva lastensuojelun toiminnasta, heidän on helpompaa puhua palvelusta omille asiakkailleen ymmärrettävämmin. Näin yhteistyötahot voivat toimia myös luottamuksen välittäjinä asiakkaiden ja lastensuojelun välillä.

5.2.2 Resurssit ja rakenteet luottamuksen ehtoina

Sosiaalityön luottamusta aineiston perusteella heikensi se, että vastaajilla oli huoli sosiaalityön resurssoinnista. Aineistosta nousi esiin vahvasti vastaajien kuva siitä, että lastensuojelun resurssit eivät ole riittävät. Huolta vastaajissa herätti sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät ja kuormittuminen ja näiden vaikutukset sosiaalityön laatuun ja tätä kautta luotettavuuteen.

”Sosiaalityöntekijöiden määrän lisääminen. Yhtä työntekijää kohden liian suuret asiakasmäärät, jonka vuoksi palvelu ei ole laadukasta. Palveluiden oikeellisuus ja oikea-aikaisuus edellyttää asiakkaan tietoihin hyvin perehtymistä, joka taas vaatii aikaa ja kohtuullisia asiakasmääriä per työntekijä.”(vastaaja 247)

Lisäksi aineistosta nousi esiin, että lastensuojelu tunnistettiin vaativaksi ja kuormittavaksi työksi, joka vaatii vahvoja organisatorisia rakenteita. Osa vastaajista nosti esiin, että luottavat vahvasti lastensuojelun sosiaalityöhön ja yksittäiseen sosiaalityöntekijään, mutta rakenteiden toimivuuteen ei esiintynyt luottamusta. Vastaajat toivat myös esiin, että ovat kullekin, että jotakin palvelua ei voi saada tai kriteerejä tiukennetaan, kun ei ole rahaa tai resursseja. Vastaajilla oli huoli myös työntekijöiden vaihtuvuudesta ja siitä saadaanko virkoihin tarpeeksi laillistettuja sosiaalityöntekijöitä.

”Koen sosiaalityöntekijät itsessään luotettaviksi ja arvostan heidän työtään valtavasti. Luulen, että resurssien puute on päällimmäinen syy jossain määrin kokemaani sosiaalityön epäluotettavuuteen eli kokemukseen siitä, että apua ei aina saa riittävästi tai oikea-aikaisesti.”(vastaaja 91)

”Yksittäiset työntekijät ovat luotettavia, mutta luotettavuus yleisellä tasolla heikentää liika työmäärä ja kuormittavat tilanteet, avoimet virat, vaihtuvat ja epäpätevät työntekijät.”(vastaaja 339)

”Luottamus ansaitaan tietenkin teoissa, Jos lastensuojelu on kovin kuormittunutta ja resursseja on liian vähän, ei aina apua voida antaa silloin kun sitä tarvittaisiin. Luottamusta lisääisi se, että lastensuojelu oikeasti toimisi ja auttaisi siitä tarvitsevia, eikä ihmiset joutuisi odottamaan avun saamista.”(vastaaja 137)

Resursseihin liittyvä huoli kytkeytyy aineistossa erityisesti käsityksiin lastensuojelun kyvystä toteuttaa perustehtävänsä. Jos työntekijöillä on liian suuret asiakasmäärät, henkilöstön vaihtuvuus on suurta tai tehtäviä hoidetaan ilman riittävää osaamista, voi organisaatio näyttäytyä yhteistyötahoille sellaisena, ettei se kykene vastaamaan lasten ja perheiden tarpeisiin riittävän laadukkaasti. Tällöin luottamusta ei heikennä ainoastaan resurssien niukkuus sinänsä, vaan se, että resurssipula alkaa konkretisoitua avun viivästyminenä, palveluiden epävarmuutena ja yhteistyön katkonaisuutena.

Aineistossa nousi esiin myös huoli siitä, että palveluita ei aina saada tai niiden myöntämiskriteerejä kiristetään resurssien puutteen vuoksi. Tämä viittaa siihen, että vastaajat tarkastelevat luotettavuutta myös oikeudenmukaisuuden ja tarpeenmukaisuuden näkökulmista. Luottamuksen kannalta merkityksellistä ei ole vain se, että järjestelmä toimii, vaan myös se, että sen koetaan toimivan tasapuolisesti, johdonmukaisesti ja lapsen edun mukaisesti. Mikäli resurssit alkavat määrittää sitä, millaista apua on mahdollista saada, järjestelmän toiminta voi näyttäytyä epävarmana ja epäjohdonmukaisena. Tämä voi puolestaan heikentää luottamusta siihen, että lastensuojelu kykenee toteuttamaan tehtävänsä tarkoituksenmukaisesti.

Luottamuksen teoreettisesta näkökulmasta resurssikysymysten merkitys voidaan liittää organisaation kykyyn näyttäytyä ennakoitavana, johdonmukaisena ja tarkoituksenmukaisena toimijana (ks. Luhmann 1988). Jos lastensuojelun toiminta on jatkuvasti kuormituksen, henkilöstövajeen tai vaihtuvuuden sävyttämää, yhteistyötahojen on vaikeampi muodostaa käsitystä siitä, että järjestelmä kykenee vastaamaan sille asetettuihin odotuksiin, kuten alla oleva sitaatti kuvaa.

”Tällä hetkellä eniten luottamustani lastensuojeluun syö lastensuojelun suuri resurssivaje alueellamme. En tällä hetkellä pysty luottamaan siihen, että nuoret ja lapset saavat lastensuojelusta heille kuuluvia tai heidän tarvitsemiaan palveluita. Luotan kyllä siihen työhön, mitä lastensuojelussa tehdään, mutta tällä hetkellä kohtaan omassa työssäni hyvin paljon sitä, että lastensuojelusta ei saa palveluita eli työ jää tekemättä.”(vastaaja 304)

Aineiston perusteella voidaan tulkita, että lastensuojelun järjestelmään kohdistuva luottamus heikkenee paitsi resurssien riittämättömyyden myös henkilöstön pätevyyteen ja päätöksenteon

rakenteisiin liittyvien epävarmuuksien vuoksi. Osa vastaajista toi esiin huolta siitä, onko lastensuojelussa riittävästi laillistettuja sosiaalityöntekijöitä vai joudutaanko tehtäviä hoitamaan sijaispätevien työntekijöiden varassa. Tällöin resurssivaje ei näyttäyty aineistossa ainoastaan henkilöstön määrällisenä puutteena, vaan myös kysymyksenä työn laadusta, ammatillisesta osaamisesta ja toiminnan jatkuvuudesta.

”Pidän huolestuttavana poliittisessa keskustelussa ja päätöksenteossa huokuvaa virheellistä käsitystä siitä, että sosiaalityötä voisi tehdä sijaisena epäpätevä, laillistamaton henkilö. Tämä on väärä suunta, jos aidosti halutaan lisätä lastensuojelun luotettavuutta. Pahimmillaan kärsii asiakasturvallisuus, jos sosiaalityöntekijän sijaisena voi toimia pelkillä avoimen yliopiston opinnoilla.”
(vastaaja 217)

Lisäksi aineistossa nousi esiin kokemus siitä, että päätöksenteko on etääntynyt lapsen tilanteesta vastaavalta sosiaalityöntekijältä erilaisiin organisatorisiin rakenteisiin, kuten arviointiryhmiin. Tämä voidaan liittää myös hyvinvointialueuudistuksen myötä syntyneisiin uusiin hallinnollisiin käytäntöihin, joissa palvelujen myöntämiseen ja arviointiin liittyvää päätöksentekoa on osin keskitetty erillisiin rakenteisiin. Aineistossa tämä näyttäytyi luotettavuutta heikentävänä tekijänä, koska se saattoi tehdä toiminnasta yhteistyötahoille vaikeammin ymmärrettävää ja heikentää kokemusta siitä, että lapsen tilanteen tuntevalla työntekijällä on riittävä mahdollisuus vaikuttaa tarkoituksenmukaisten palvelujen järjestämiseen. Näin ollen aineiston perusteella voidaan tulkita, että myös henkilöstön pätevyys ja päätöksenteon rakenteellinen etääntyminen ovat järjestelmäluottamusta heikentäviä tekijöitä.

”Se, että resursseja lastensuojeluun lisättäisiin sekä se, että sosiaalityöntekijät saisivat takaisin ”pääösvaltansa”. Hyvinvointialueiden säästötoimenpiteiden vuoksi perheet eivät saa oikea aikaista ja tarvitsemaan tukea eikä lapsen etua ajatella niissä tilanteissa, joissa mietitään vain rahaa.”(vastaaja 231)

Kokonaisuutena tarkasteltuna analyysin tulokset osoittavat, että järjestelmään kohdistuva luottamus rakentuu aineistossa kahdesta toisiinsa kietoutuvasta ulottuvuudesta. Luottamusta vahvistaa ensinnäkin se, että lastensuojelun toiminta näyttäytyy yhteistyötahoille ymmärrettävänä ja näkyvänä. Tällöin yhteistyötahoilla on paremmat edellytykset hahmottaa lastensuojelun perustehtävää, toimintatapoja ja päätöksenteon lähtökohtia, mikä tukee luottamuksen rakentumista järjestelmää kohtaan. Myös aiemmassa tutkimuksessa on tunnistettu yhteistyötahojen puutteellinen tieto lastensuojelun tehtävistä. Kainulaisen (2025) pro gradu -tutkimuksessa tuli esiin, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät tunnistivat muiden yhteistyötahojen tiedon olevan osin puutteellista erityisesti lastensuojelun ydintehtävän osalta.

Toisaalta luottamus edellyttää myös sitä, että organisaation rakenteelliset toimintaedellytykset, kuten resurssien riittävyys, henkilöstön pysyvyys ja työn jatkuvuus, mahdollistavat perustehtävän laadukkaan toteuttamisen. Tulokset viittaavat siten siihen, että luottamus ei perustu ainoastaan siihen, mitä lastensuojelun ajatellaan olevan, vaan myös siihen, mihin sen arvioidaan käytännössä kykenevän. Näin lastensuojelun toiminnan ymmärrettävyys ja näkyvyys sekä sen rakenteellinen toimintakyky muodostavat yhdessä keskeisen perustan lastensuojelujärjestelmään kohdistuvalle luottamukselle.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella, mitkä tekijät vahvistavat tai heikentävät lastensuojelun sosiaalityön luotettavuutta moniammatillisessa yhteistyössä muiden ammattiryhmien näkökulmasta. Aineiston analyysin perusteella voidaan tehdä kolme keskeistä johtopäätöstä.

Ensinnäkin tutkimuksen tulosten perusteella lastensuojelun sosiaalityön luotettavuus rakentuu moniammatillisessa yhteistyössä ennen kaikkea relationaalisenä ilmiönä. Aineisto osoittaa, että luottamusta vahvistavat vastavuoroinen vuorovaikutus, avoimuus, toimiva tiedonkulku, kuulluksi tulemisen kokemus sekä eri toimijoiden asiantuntijuuden tunnustaminen osana yhteistä työskentelyä. Näin ollen luotettavuus ei jäsenny ensisijaisesti yksittäisen työntekijän henkilökohtaisena ominaisuutena, vaan yhteistyösuhteissa ja niiden käytännöissä rakentuvana laatuina. Vastaavasti luotettavuutta heikentävät yksisuuntainen tiedonvaihto, puutteellinen yhteydenpito sekä tilanteet, joissa toisten ammattilaisten havainnot tai huoli eivät tule riittävästi kuulluksi. Tulosten perusteella luotettavuus kiinnittyy siihen, millaisiksi yhteistyön rakenteet, vuorovaikutuskäytännöt ja toimijoiden väliset suhteet muodostuvat arjen työskentelyssä.

Toiseksi tutkimus osoittaa, että erityisesti lastensuojeluilmoituksen jälkeinen vaihe näyttäytyy moniammatillisen yhteistyön kannalta keskeisenä katvealueena. Aineistossa toistui kokemus siitä, että yhteistyötahot tekevät ilmoituksia ja välittävät huolensa lastensuojelulle, mutta jäävät tämän jälkeen ilman tietoa prosessin etenemisestä tai siitä, ovatko lapsi ja perhe saaneet apua. Tämä heikentää luottamusta paitsi lastensuojelun toimintaan myös koko yhteistyöprosessiin. Katvealue on tutkimuksen keskeinen havainto, sillä se konkretisoi, miten luottamusta heikentävät kohdat, joissa yhteistyö on muodollisesti olemassa mutta kokemuksellisesti vajavaista.

Kolmanneksi tutkimus osoittaa, että luottamus kohdistuu yksittäisten sosiaalityöntekijöiden lisäksi vahvasti myös lastensuojeluun instituutiona. Aineiston perusteella yksittäisiä työntekijöitä saatettiin pitää ammattitaitoisina ja luotettavina, vaikka samalla koko järjestelmän toimintakykyyn suhtauduttiin epäillen. Luotettavuus rakentuu siten paitsi arjen vuorovaikutuksessa ja yhteistyösuhteissa myös lastensuojelujärjestelmän rakenteellisissa edellytyksissä. Luottamusta heikentävät erityisesti resurssipula, työntekijöiden vaihtuvuus, suuret asiakasmäärät, avun viivästyminen sekä epäselvät päätöksentekorakenteet. Tämä tukee

Luhmannin (1988), Giddensin (1990) ja Hardinin (2002) esiin tuomaa ajatusta siitä, että luottamus on myös institutionaalista: sen rakentuminen ei riipu vain henkilökohtaisista kohtaamisista, vaan myös siitä, näyttäytyykö järjestelmä johdonmukaisena, ymmärrettävänä ja kykenevänä toteuttamaan perustehtäväänsä. Tämän tutkimuksen perusteella lastensuojelun järjestelmään kohdistuva luottamus edellyttää erityisesti sitä, että yhteistyötahoilla on riittävästi tietoa lastensuojelun toiminnasta, prosesseista ja käytännöistä sekä kokemus siitä, että järjestelmällä on tosiasialliset edellytykset hoitaa tehtävänsä. Näin luottamus ei rakennu vain siitä, mitä lastensuojelun sanotaan olevan, vaan siitä, miten ymmärrettävänä, näkyvänä ja toimintakykyisenä se näyttääytyy yhteistyön arjessa. Mikäli järjestelmä jää yhteistyötahoille etäiseksi tai epäselväksi tai näyttääytyy resurssien vuoksi kykenemättömänä vastaamaan lasten ja perheiden tarpeisiin, myös järjestelmäluottamus voi heikentyä.

Tutkimuksen tulokset ovat linjassa tutkielman teoreettisen viitekehyksen kanssa. Luhmannin (1988) mukaan luottamuksen keskeinen tehtävä on vähentää sosiaalisen maailman monimutkaisuutta ja tehdä toiminnasta ennakoitavampaa. Tässä tutkimuksessa juuri ennakoitavuuden puute nousi vahvasti esiin luottamusta heikentävänä tekijänä. Kun yhteistyötahot eivät tiedä, mitä heidän tekemänsä lastensuojeluilmoituksen jälkeen tapahtuu, millä perusteilla ratkaisuja tehdään tai miten prosessi etenee, lastensuojelun toiminta jää heille osittain näkymättömäksi. Aineistossa kuvattu tiedonkulun katvealue konkretisoi hyvin Luhmannin ajatusta siitä, että ilman riittävää läpinäkyvyyttä järjestelmän monimutkaisuus ei vähene, vaan päinvastoin lisääntyy.

Myös Hardinin (2002) näkemys luottamuksesta relationaalisenä ja kontekstisidonnaisena ilmiönä auttaa tulkitsemaan tutkimustuloksia. Hardinin mukaan luottamus rakentuu käsitykselle siitä, että toinen osapuoli toimii tavalla, joka huomioi myös luottajan kannalta merkitykselliset intressit. Tämän tutkimuksen perusteella muiden ammattiryhmien luottamus lastensuojelun sosiaalityöhön vahvistuu silloin, kun yhteistyö näyttääytyy vastavuoroisena ja heidän asiantuntemuksensa otetaan vakavasti. Vastaavasti luottamusta heikensi kokemus siitä, että tieto kulkee vain yhteen suuntaan tai että ilmoituksen tehneen ammattilaisen huolta ei tunnusteta riittävän merkitykselliseksi. Tulosten perusteella luotettavuus rakentuu siis myös siitä, että yhteistyökumppanit kokevat olevansa aidosti osa yhteistä lapsen edun mukaista työskentelyä.

Tutkimuksen tulosten perusteella moniammatillisen yhteistyön kehittämisessä tulisi kiinnittää huomiota erityisesti yhteistyön vastavuoroisiin käytäntöihin. Luottamusta vahvistaisi se, että

yhteistyötahot saisivat nykyistä systemaattisemmin tietoa prosessien etenemisestä niissä rajoissa kuin lainsäädäntö sallii, ja että lastensuojelun toimintaa tehtäisiin näkyvämmäksi myös yhteistyöverkostoille. Kainulaisen (2025) pro gradu -tutkimuksessa ilmeni, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät tunsivat muiden yhteistyötahojen puutteellisen tiedon lastensuojelun ydintehtävästä. Tämä osoittaa kehittämistarpeen erityisesti siinä, miten eri toimijoiden näkemykset ja tiedontarpeet saataisiin paremmin kohtaamaan. Myös tämän tutkimuksen tuloksissa korostui vahva toive lisätä luottamusta juuri vahvistamalla yhteistyötahojen tietoa lastensuojelun toiminnasta. Kehittämisessä olisikin tärkeää rakentaa käytäntöjä, jotka tukevat tiedon jakamista, yhteisen ymmärryksen muodostumista ja sitä kautta luottamuksen vahvistumista moniammatillisessa yhteistyössä. Samalla tutkimus osoittaa, ettei luottamusta voida vahvistaa pelkästään vuorovaikutusta parantamalla, jos rakenteelliset ongelmat jäävät ennalleen. Luottamuksen rakentuminen edellyttää myös riittäviä resursseja, pysyvyyttä ja mahdollisuutta toteuttaa työtä laadukkaasti.

Tutkimuksen tulokset ovat pitkälti linjassa aiemman moniammatillisen yhteistyön tutkimuksen kanssa. Ne tukevat erityisesti havaintoja siitä, että moniammatillisen yhteistyön toimivuus rakentuu avoimen vuorovaikutuksen, vastavuoroisen tiedonkulun, luottamuksen, tasavertaisuuden ja organisaation tuen varaan. Samalla tutkimus vahvistaa aiemmissa tutkimuksissa esiin tuotua näkemystä siitä, että resurssipula, epäselvät toimintakäytännöt ja yhteistyön katkonaisuus voivat heikentää luottamusta. (Kekoni ym. 2019; Pärnä 2012; Timperi ym. 2024; Zilberstein ym. 2024.) Tämä tutkimus tuo myös uuden tarkentavan näkökulman osoittamalla, että erityisesti lastensuojeluilmoituksen jälkeinen vaihe näyttää moniammatillisen yhteistyön kannalta keskeisenä katvealueena. Aiemmat tutkimukset ovat myös osoittaneet, että lastensuojelun yhteistyötahoilla on toive saada tietoa siitä, mitä tapahtuu lastensuojeluilmoituksen jälkeen (Ellonen 2010; Hietämäki, Kuusinen, Pursi & Rajala 2017).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2025) mukaan samasta lapsesta voidaan tehdä vuoden aikana useampi lastensuojeluilmoitus, eikä ilmoitusmäärien kasvu sellaisenaan osoita lasten hyvinvoinnin heikkenemistä. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella ei voida osoittaa, että moniammatillisen yhteistyön tiedonkulun puutteet lisääisivät toistuvia ilmoituksia. Aineisto nostaa kuitenkin esiin kysymyksen siitä, voiko ilmoituksen jälkeiseen vaiheeseen liittyvä epävarmuus osaltaan ylläpitää tilannetta, jossa samaa lasta koskeva huoli johtaa uusiin ilmoituksiin. Tieto asian etenemisestä näyttää tässä suhteessa luottamuksen kannalta merkityksellisenä, sillä sen puuttuessa yhteistyötahoille voi syntyä epävarmuus siitä, onko

ilmoitus otettu lastensuojelussa vakavasti ja onko esiin tuotuun huoleen reagoitu asianmukaisesti. Tällöin uuden ilmoituksen tekeminen voidaan tulkita myös pyrkimykseksi varmistaa, että asia tulee käsitellyksi ja etenee järjestelmässä. Näin tarkasteltuna tulos viittaa mahdolliseen luottamukseen kytkeytyvään yhteyteen.

Tutkimukseni tulokset ovat monelta osin samansuuntaisia myös Heinon ym. (2024) tutkimuksen kanssa, vaikka tutkimusten näkökulmat eroavat toisistaan. Heino ym. tarkastelevat luottamuksen rakentumista lastensuojelun asiakassuhteessa, kun taas tässä tutkimuksessa huomio kohdistuu moniammatilliseen yhteistyöhön muiden ammattiryhmien näkökulmasta. Molemmissa tutkimuksissa luottamus näyttäytyy kuitenkin aktiivisesti rakentuvana ilmiönä, jonka perustana ovat kuulluksi tuleminen, vastavuoroisuus, pysyvyys ja kokemus toisen osapuolen aidosta sitoutumisesta. Samoin molemmissa tutkimuksissa luottamusta heikentävät rakenteelliset tekijät, kuten työntekijöiden vaihtuvuus, suuret asiakasmäärät ja toiminnan etäisyys.

Tutkimus tarjoaa lastensuojelulle käytännön tietoa siitä, mistä moniammatillisessa yhteistyössä koettu luotettavuus rakentuu ja mitkä tekijät sitä heikentävät. Tulokset osoittavat, että luottamuksen vahvistaminen ei ole ainoastaan yksittäisen sosiaalityöntekijän ammatillisen toiminnan varassa, vaan se edellyttää toimivia yhteistyökäytäntöjä, vastavuoroista tiedonkulkua, toiminnan läpinäkyvyyttä sekä riittäviä rakenteellisia edellytyksiä työn toteuttamiselle. Tutkimus tekee näkyväksi erityisesti lastensuojeluilmoituksen jälkeisen vaiheen katvealueena, jossa yhteistyötahot jäävät usein ilman tietoa prosessin etenemisestä ja lapsen tai perheen saamasta tuesta. Tämän tunnistaminen tarjoaa lastensuojelulle tärkeän kehittämiskohteen.

Tutkimuksen tulokset korostavat avoimuuden ja vastavuoroisuuden keskeistä merkitystä luottamuksen rakentumisessa. Näiden havaintojen perusteella on kuitenkin aiheellista pohtia, miten luottamusta voidaan vahvistaa tilanteessa, jossa sosiaalityötä ohjaava lainsäädäntö painottaa vahvasti vaitiolovelvollisuutta. Tämä jännite ei koske ainoastaan lastensuojelua, vaan sosiaalityötä laajemminkin. Analyysissa nousi esiin, että vastaajilla oli kokemus siitä, että tietojen jakamista rajoitettiin toisinaan myös tilanteissa, joissa perheen suostumus tietojen vaihtoon oli olemassa. Tällöin vaitiolovelvollisuus näyttäytyi vastaajien puheessa ajoittain perusteena, jonka taakse oli mahdollista vetäytyä. Havainto herättää kysymyksen siitä, missä määrin kyse on lainsäädännön asettamista reunaehdoista ja missä määrin lastensuojelun käytännöistä ja tulkinnoista. Näin tarkasteltuna luottamuksen rakentumisen kannalta

keskeiseksi ei nouse ainoastaan tiedonvaihdon juridinen mahdollisuus, vaan myös se, miten vaitiolovelvollisuutta käytännössä tulkitaan ja sovelletaan moniammatillisessa yhteistyössä.

Luottamuksesta puhutaan arkikielessä usein monissa yhteyksissä, ehkä pysähtymättä tarkemmin pohtimaan sen moniulotteisuutta ja merkitystä. Tätä tutkimusta tehdessäni myös oma ymmärrykseni luottamuksen käsitteestä syveni huomattavasti. Myös tämän tutkimuksen perusteella luottamus näyttäytyy yhtenä ihmisten välisen toiminnan keskeisistä voimista, minkä vuoksi sen merkitys on tärkeää tunnistaa ja sen rakentumisen edellytyksiä kehittää erityisesti lastensuojelutyössä, jossa viranomaisten välisellä yhteistyöllä on keskeinen merkitys lapsen edun selvittämisessä.

Tutkimuksen rajoitteet ja jatkotutkimusaiheet

Olen pyrkinyt raportoimaan tarkasti tutkimuksen vaiheita, jotta tutkimusprosessi olisi läpinäkyvä. Myös aineiston analyysissa olen pyrkinyt noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksella on kuitenkin myös rajoituksia, jotka on huomioitava tuloksia tarkasteltaessa. Aineisto perustuu avoimeen kysymykseen, jossa vastaajat kuvasivat näkemyksiään siitä, mitkä tekijät lisäisivät lastensuojelun sosiaalityön luotettavuutta. Näin ollen tutkimus ei kuvaa suoraan luottamuksen tasoa, vaan niitä merkityksiä ja odotuksia, joita vastaajat liittävät luotettavuuteen. Lisäksi eri ammattiryhmien välisiä eroja ei tässä tutkimuksessa analysoitu erikseen, joten tulokset tuottavat yleiskuvaa moniammatillisessa yhteistyössä esiintyvistä teemoista mutta eivät kerro tarkemmin esimerkiksi siitä, painottuvatko tietyt luottamuksen ongelmat joissakin ammattiryhmissä enemmän kuin toisissa. Myös se, että aineisto perustuu valmiiksi kerättyyn kyselyaineistoon, rajasi tutkijan mahdollisuuksia syventää tai tarkentaa vastaajien esiin nostamia näkökulmia.

Tämän tutkimuksen perusteella olisi tärkeää tarkastella jatkossa tarkemmin eri ammattiryhmien välisiä eroja siinä, miten lastensuojelun sosiaalityön luotettavuus rakentuu. Esimerkiksi terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, opetustoimen ja muiden sosiaalipalveluiden ammattilaisilla voi olla erilaisia kokemuksia yhteistyöstä, tiedonkulusta ja lastensuojelun toimintakulttuurista. Näiden erojen näkyväksi tekeminen voisi tuottaa tarkempaa tietoa siitä, millaisia kehittämistarpeita eri yhteistyösuhteisiin ja luottamuksen vahvistumiseen liittyy.

Jatkossa olisi tärkeää tutkia syvemmin myös lastensuojeluilmoituksen jälkeistä katvealuetta. Tämä tutkimus osoitti, että ilmoituksen jälkeinen vaihe on moniammatillisen luottamuksen kannalta kriittinen, mutta ilmiön tarkempi sisältö, syyt ja seuraukset jäivät vielä osin avoimiksi. Jatkotutkimuksessa voitaisiin selvittää esimerkiksi sitä, millaisia odotuksia ilmoituksen tehneillä ammattilaisilla on tiedonsaannista, millä tavoin lastensuojelun työntekijät itse hahmottavat tiedon jakamisen mahdollisuudet ja rajat sekä miten lainsäädännölliset, organisatoriset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat tähän yhteistyön vaiheeseen.

Lähteet

- Alin, M., Kaittila, A. & Leinonen, L. (2024). Moniammatillisen yhteistyön muodot lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Teoksessa J. Kiili, A.-M. Jaakola, M. Anis, T. Lamponen & E. Stenvall (toim.), *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Bardy, M. (2013). *Lastensuojelun ytimessä*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- D'Amour, D., Ferrada-Videla, M., San Martin Rodriguez, L. & Beaulieu, M.-D. (2005). The conceptual basis for interprofessional collaboration: Core concepts and theoretical frameworks. *Journal of Interprofessional Care*, 19(1), 116–131.
- Darlington, Y. & Feeney, J. A. (2008). Collaboration between mental health and child protection services: Professionals' perceptions of best practice. *Children and Youth Services Review*, 30(2), 187–198.
- Ellonen, N. (2010). Viranomaisyhteistyö lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja hyväksikäyttöepäilyjen selvittämisessä. Teoksessa S.-M. Humppi & N. Ellonen (toim.), *Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö* (s. 192–248). Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 40/2010. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Elo, S. & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115.
- Eriksson, P. & Korhonen, P. (2022). Sijaishuollon lapsikohtaisen valvonnan malli. Työpapereita 4/2022. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Euroopan ihmisoikeussopimus (EIS). Sopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi. Finlex. Luettu 1.11.2025 osoitteesta:
<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1955/19550019>
- Giddens, A. (1990). *The consequences of modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Hallamaa, J. (2017). *Yhdessä toimimisen etiikka*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hardin, R. (2002). *Trust and trustworthiness*. New York: Russell Sage Foundation.
- Harisalo, R. & Miettinen, N. (2010). *Luottamus: pääomien pääoma*. Tampere: Tampere University Press.

- Harré, R. (1999). Trust and its surrogates: Psychological foundations of political process. Teoksessa M. E. Warren (toim.), *Democracy and trust* (s. 249–272). Cambridge: Cambridge University Press.
- Heino, E. (2024). Luottamuksen rakentuminen lastensuojelun sosiaalityötä kohtaan (LURA): Tutkimussuunnitelma. Helsingin yliopisto ja Turun yliopisto. Luettu 1.10.2025 osoitteesta:
[https://stm.fi/documents/1271139/56719730/Luottamuksen+rakentuminen+lastensuojelun+sosiaalityötä+kohtaan+\(LURA\),+Helsingin+yliopisto,+Eveliina+Heino.pdf/19146241-6a2e-c1a7-9800-](https://stm.fi/documents/1271139/56719730/Luottamuksen+rakentuminen+lastensuojelun+sosiaalityötä+kohtaan+(LURA),+Helsingin+yliopisto,+Eveliina+Heino.pdf/19146241-6a2e-c1a7-9800-)
- Heino, E., Jäppinen, M., Lamponen, T. & Haikonen, M. (2024). Luottamuksen rakentuminen lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden ja sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa. *Kasvun tuki -aikakauslehti*, 4(2), 38–47.
- Heino, E. & Kara, H. (2024). Luottamuksen rakentuminen vieraskielisen vanhemman ja työntekijän välillä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kuvaamana. *Työelämän tutkimus*, 22(4), 527–554.
- Hietämäki, J., Kuusinen, V., Pursi, K. & Rajala, R. (2017). Lastensuojeluilmoitusprosessi moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. *Yhteiskuntapolitiikka*, 82(4), 417–429.
- Ilmonen, K. & Jokinen, K. (2002). *Luottamus modernissa maailmassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Isoherranen, K. (2012). *Uhka vai mahdollisuus: Moniammatillista yhteistyötä kehittämässä*. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Isola, A.-M., Hekkala, M. & Leppänen, M. (2025). Jaettu valta osallisuustyössä: Tilat, tieto ja positiot. Teoksessa H. Pirskanen, M. Tammelin, O. Alakärppä & M. Mänttari-van der Kuip (toim.), *Osallisuus sosiaalityössä* (s. 197–218).
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020). Johdanto: Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 9–19). Helsinki: Gaudeamus.
- Kainulainen, J. (2025). *Luottamus lastensuojelun moniammatillisen yhteistyön edellytyksenä*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, sosiaalityö.
- Kankainen, T. (2007). *Yhdistykset, instituutiot ja luottamus*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 326. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kastelvuori, J. (2024). *Varhaiskasvatuksen, lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun moniammatillinen yhteistyö*. Ylempi AMK -opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Theseus.

- Keinänen, A. (2025). Mediarepresentaatioiden merkitys luottamuksen rakentumiselle lastensuojelun sosiaalityössä: Sosiaalityöntekijöiden näkökulma. Sosiaalityön maisterintutkielma. Helsingin yliopisto.
- Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S. & Hirvonen, J. (2019). Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla (s. 15–46). Helsinki: Gaudeamus.
- Kramer, R. M. (1999). Trust and distrust in organizations: Emerging perspectives, enduring questions. *Annual Review of Psychology*, 50, 569–598.
- Lastensuojelulaki 417/2007.
- Luhmann, N. (1988). Familiarity, confidence, trust: Problems and alternatives. Teoksessa D. Gambetta (toim.), *Trust: Making and breaking cooperative relations* (s. 94–107). Oxford: Basil Blackwell.
- Luotonen, T. (2021). Moniammatillinen yhteistyö lapsi- ja perhepalveluissa: Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Ylempi AMK -opinnäytetyö. LAB-ammattikorkeakoulu. Theseus.
- McGhee, J. (2008). Confidentiality and information sharing in child protection. Teoksessa C. Clark & J. McGhee (toim.), *Private and confidential? Handling personal information in the social and health services* (s. 149–168). Bristol: Bristol University Press.
- Opetushallitus. (2025). Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen henkilöstön ilmoitusvelvollisuudet ja tiedonsiirto. Luettu 2.2.2026 osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatuksen-ja-koulutuksen-henkiloston-ilmoitusvelvollisuudet-ja>
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.
- Petrelus, P., Tulensalo, H., Jaakola, A.-M. & Hietämäki, J. (toim.) (2016). Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi: Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi. Työpaperi 33/2016. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Pärnä, K. (2012). Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina: Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analyysiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 145–156). Helsinki: Gaudeamus.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.
- Suomen perustuslaki 731/1999.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2023, 7.12.). Mitä on lastensuojelu? Lastensuojelun käsikirja. Luettu 1.12.2025 osoitteesta: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025). Monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto. Luettu 1.3.2026 osoitteesta: <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/palvelut/monialainen-yksilokohtainen-opiskeluhoolto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025). Lastensuojelu 2024: Yhä harvempi lastensuojeluilmoitus johtaa lastensuojelun asiakkuuteen. Tilastoraportti 23/2025. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 1.3.2026 osoitteesta: <https://thl.fi/-/yha-harvempi-lastensuojeluilmoitus-johtaa-lastensuojelun-asiakkuuteen>
- Tiainen, M. & Kinnunen, S. (2024). Varhaiskasvatuksen opettajan ja neuvolan terveydenhoitajan moniammatillinen yhteistyö Hyve-mallissa. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Theseus.
- Timperi, T., Vornanen, R. H., Kasanen, K. & Mönkkönen, K. (2024). What matters in low-threshold collaboration? Perceptions of interprofessional collaboration between education and social and healthcare professionals in Finnish primary schools. *Journal of Interprofessional Care*, 38(3), 544–552.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Luettu 24.3.2026 osoitteesta: <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>
- Tuomela-Jaskari, S. (2016). Monialaisella arvioinnilla oikea-aikaista tukea lapsille ja perheille. Teoksessa P. Petrelius, H. Tulensalo, A.-M. Jaakola & J. Hietamäki (toim.), *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi: Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi* (Työpäpaperi 33/2016). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 1.11.2025 osoitteesta: <http://www.julkari.fi/items/b7739f91-f0e7-49ff-a1c3-38ca4db77f44>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valtioneuvosto. (2023, 22.12.). Lastensuojelun visio korostaa luottamusta ja vaikuttavuutta. Tiedote. Luettu 22.11.2025 osoitteesta: <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/lastensuojelun-visio-korostaa-luottamusta-ja-vaikuttavuutta>
- Vilkka, H. (2021). Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS). Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimus 1989.

Zilberstein, K., Brown, A., Hatcher, A. J., Burton, J. & Gau, J. (2024). Providers' experiences collaborating with child welfare workers: The good, the bad, and the impacts. *Child Abuse & Neglect*, 152, 106772.

LIITE: Tekoälyn käyttöä koskeva ilmoitus

Ilmoitus tekoälyn (AI) käytöstä

Olen käyttänyt generatiivista tekoälyä, ChatGPT:tä, opinnäytetyöprosessini tukena tekstin kielentarkistuksessa, kirjoitus- ja pilkkuvirheiden tunnistamisessa sekä yksittäisten lauseiden ja virkkeiden uudelleenmuotoilussa. Tekoälyä on käytetty itse tuottamani tekstin ilmaisun selkeyttämiseen ja akateemiseen tyyliin sopivammaksi muokkaamiseen. Vakuutan käyttäneeni tekoälytyökaluja asianmukaisella huolellisuudella ja ilmoittaneeni niiden käytöstä voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti. Otan täyden vastuun opinnäytetyöni sisällöstä kokonaisuudessaan.

